

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Ekonomická fakulta
Katedra účetnictví a financí

Diplomová práce

Zadlužení územních samosprávných celků

Vypracovala: Bc. Zuzana Blažková
Vedoucí práce: doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.

České Budějovice 2016

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
Fakulta ekonomická
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Zuzana BLAŽKOVÁ**
Osobní číslo: **E14695**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Účetnictví a finanční řízení podniku**
Název tématu: **Zadlužení územních samosprávných celků**
Zadávající katedra: **Katedra účetnictví a financí**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Rozpočty územních samosprávných celků jsou významnou součástí vládního sektoru. Je zřejmé, že jejich hospodaření může významným způsobem ovlivnit celkové saldo i zadlužení vládního sektoru.

Cílem práce je posoudit stav a vývoj zadluženosti územních samosprávných celků s ohledem na udržitelnost jednotlivých rozpočtů i s ohledem na udržitelnost konsolidovaných veřejných rozpočtů v České republice a návazně zhodnotit koncepci fiskální pravidel pro územní samosprávné celky v ČR.

Rámcový postup zpracování:

1. Návrhové zdroje financování a jejich role v rozpočtech územních samosprávných celků.
2. Problém zadluženosti územních samosprávných celků.
3. Fiskální pravidla pro územní samosprávy. Přehled koncepcí.
4. Zadlužení územních samosprávných celků v ČR. Stav, vývoj, zhodnocení. Empirická analýza.
5. Regulace zadluženosti územních samosprávných celků v ČR. Přehled a zhodnocení vývoje a existujících návrhů.

Zdrojem dat budou zejména databáze zveřejňované Ministerstvem financí ČR (GFS, ARIS, ÚFIS, Monitoring zadluženosti obcí), dále údaje systému ARAD (ČNB).

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **50-60 stran**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury:

JÍLEK, M. (2008), *Fiskální decentralizace, teorie a empirie*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer.
PEKOVÁ, J. (2011), *Finance územní samosprávy. Teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer.
PROVAZNÍKOVÁ, R. (2007), *Financování měst, obcí a regionů, teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing.
SUTHERLAND, D., JOUMARD, I., & PRICE, R. (2005). Sub-central government fiscal rules. *OECD Economic Studies*, 2(41).
TER-MINASSIAN, T. (2007). Fiscal Rules for Subnational Governments: Can They Promote Fiscal Discipline? *OECD Journal on Budgeting*, 6(3), 1-11.
TOTH, P. et. al. (2005), *Financování obcí - sociálně ekonomický rozvoj systému*. Praha: VŠE.

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.**
Katedra účetnictví a financí
Datum zadání diplomové práce: **3. března 2015**
Termín odevzdání diplomové práce: **15. dubna 2016**

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (1)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Milan Jílek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 3. března 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to – v nezkrácené podobě / v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou – elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 15. dubna 2016

.....

Bc. Zuzana Blažková

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu diplomové práce doc. Ing. Milanu Jílkovi, Ph.D. za cenné rady a odborné připomínky.

Dále bych chtěla poděkovat také své rodině za podporu během studia.

Obsah

1	ÚVOD.....	3
2	LITERÁRNÍ REŠERŠE.....	4
2.1	Návratné zdroje financování	4
2.1.1	Emise cenných papírů.....	5
2.1.2	Úvěry	7
2.1.3	Analýza dluhové služby	10
2.1.4	Směnky	12
2.1.5	Finanční leasing.....	12
2.1.6	Návratné finanční výpomoci	13
2.2	Problémy způsobené zadlužením územní samosprávy.....	14
2.2.1	Veřejný dluh.....	14
2.2.2	Metodiky vykazování dluhu	15
2.2.3	Udržitelnost veřejných financí	16
2.2.4	Udržitelnost rozpočtů územních samospráv	17
2.3	Regulace zadluženosti územních samospráv	18
2.3.1	Monitoring dluhu obcí.....	19
2.3.2	Fiskální pravidla	21
2.3.3	Fiskální rámec v České republice.....	23
2.3.4	Pakt stability a růstu	23
2.3.5	Fiskální pakt	24
2.3.6	Návrh ústavního zákona o rozpočtové odpovědnosti	24
3	METODIKA.....	26
4	ŘEŠENÍ S VÝSLEDKY	31
4.1	Pohled na MAKRO úrovni	31
4.2	Pohled na MIKRO úrovni.....	38
4.3	Zhodnocení koncepce fiskálních pravidel v ČR.....	54
4.4	Shrnutí výsledků	56
4.5	Diskuse	59
5	ZÁVĚR	60
	SUMMARY	62
	Seznam literatury.....	64
	Seznam internetových zdrojů	65

Seznam tabulek
Seznam grafů

1 ÚVOD

Diplomová práce se věnuje zadluženosti územních samospráv. Cílem diplomové práce je posoudit stav a vývoj zadluženosti územních samosprávných celků s ohledem na udržitelnost jednotlivých rozpočtů i s ohledem na udržitelnost konsolidovaných veřejných rozpočtů v České republice a návazně zhodnotit koncepci fiskálních pravidel pro územní samosprávné celky v ČR. Dále je stanovena výzkumná otázka z cíle a zní: Jsou rozpočty územních samosprávných celků faktorem vedoucím ke zhoršení, či zlepšení udržitelnosti veřejných financí?

Velice často je v dnešní době skloňován pojem dluh či zadlužení. U jednotlivců či rodin záleží na zodpovědnosti a finanční gramotnosti každého, zda se zadluží, či nikoliv. Figuruje ve veřejných financích také pocit zodpovědnosti, nebo převažuje snaha o sebezviditelnění? Jak si vedou veřejné finance?

Ohledně vývoje veřejných financí panuje nejistota. To samé lze říci o dluhu obcí či krajů. V České republice existují územní samosprávy, a to: obce a kraje. Obce i kraje tvoří vlastní rozpočty, hospodaří s majetkem a příjmy. Dále musí zabezpečovat veřejné statky pro své obyvatele. V případě, že jim nestačí příjmy ke krytí svých výdajů, musí si půjčit na další financování. Územní samosprávy si zpravidla půjčují návratné finanční prostředky. Těmito prostředky ovšem zadlužují budoucí generace, které budou muset tento dluh uhradit. Spolu s dluhem ovšem budoucí generace musí splácet i náklady na obsluhu tohoto dluhu. Z tohoto důvodu musí obce i kraje rozumně hospodařit se svým majetkem, aby jejich rozhodnutí neodnesly budoucí generace.

V diplomové práci budou nejdříve popsány návratné zdroje financování. Dále budou definovány možné problémy, které jsou spojené se zadlužením územních samospráv. Třetí část literární rešerše obsahuje regulaci zadluženosti. Regulace je velice důležitá činnost. Bez zákonů, usnesení, opatření by neexistovala možnost, jak kontrolovat hospodaření územních samospráv.

Dále je velice důležitá možnost kontroly hospodaření samotnými občany. Ministerstvo financí ČR zřídilo informační portál Monitor, který obsahuje rozvahy, příjmy, výdaje, údaje o financování všech územních samospráv. Každý občan má možnost si zkontrolovat finanční hospodaření své obce.

2 LITERÁRNÍ REŠERŠE

V literární rešerši budou nejprve definovány návratné zdroje financování, a to dluhopisy, bankovní úvěry, směnky, finanční leasing a návratné finanční výpomoci. Dále bude obsahovat problémy související se zadlužením a regulací zadlužení územních samospráv. Další části se budou věnovat veřejnému dluhu, udržitelnosti veřejných financí a fiskálním pravidlům.

2.1 Návratné zdroje financování

Územní samostatné celky i kraje se mohou dostat do situace, kdy nemají dostatečné množství nenávratných finančních prostředků na krytí jejich potřeb. Chybějící finance lze nahradit návratnými zdroji, které se však musí vrátit svým věřitelům. S návratnými příjmy je spojeno úrokové zatížení, které zpětně ovlivňuje hospodaření územních celků. U návratných zdrojů financování musí územní orgány počítat s tím, že pro jejich budoucí vrácení musí mít dostatek finančních zdrojů v dalším období, dochází zde k zatížení budoucích generací. Tyto zdroje se objeví na straně rozpočtových výdajů v příštích obdobích.

Mezi návratné příjmy územního rozpočtu patří:

- příjmy z emise obligací, případně i jiných druhů cenných papírů;
- úvěr od finančního ústavu;
- návratné půjčky a finanční výpomoci od jiných subjektů, například v rámci rozpočtové soustavy. Půjčky z ostatních rozpočtů v rámci rozpočtové soustavy jsou obvykle bezúročné. Obce a regiony však nemají nárok na čerpání půjček a finančních výpomocí a záleží pouze na úvaze vyšší vládní úrovně, zda takovou výpomoc poskytne (Peková, 2011a).

Poskytování půjček a návratných zdrojů upravuje zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů.

2.1.1 Emise cenných papírů

Jedním ze způsobů získání finančních prostředků pro potřeby územních samosprávných celků je prostřednictvím emise cenných papírů, zpravidla dluhopisů. Kraje zatím nevyužily tuto možnost. Obce ji prozatím využívaly jen omezeně. Komunální dluhopisy emitovaly např. Brno, Plzeň, Liberec, Ostrava a především Praha.

Emise dluhopisů by měla být plánovaná. Využívají se různé druhy dluhopisů. Mohou být veřejně nebo neveřejně obchodovatelné. Existují dluhopisy výměnné, neboli konvertibilní, tzn. umožňující přeměnu na nové dluhopisy, obvykle se proto emitují s nižší úrokovou sazbou. Může jít i o vypověditelné dluhopisy, které jsou splaceny výpovědí. Na tento druh dluhopisů má právo emitent za předem určené ceny. Obvykle je proto volena vyšší úroková míra u těchto dluhopisů, aby byly zajímavější pro investory. Právo výpovědi mohou mít též i majitelé dluhopisů, a v to v určených termínech za danou cenu, zpravidla za určitých podmínek. Tento druh dluhopisů je úročen nižší úrokovou sazbou (Peková, 2011a).

Výhodou emise je získání chybějících finančních prostředků okamžitě. Emise cenných papírů se využívá v případě, není-li možné získat dlouhodobý bankovní úvěr (Peková, 2004).

S emisí jsou spojeny také náklady vlastní emise a úrokové náklady, které mohou být významné a mohou snížit výnos z emise a zatížit tím současnou i budoucí generaci, které se budou na splácení podílet, a proto by mělo zastupitelstvo tyto důsledky zvažovat. Menší obce mohou jen velmi omezeně využít emisi komunálních dluhopisů, poněvadž výnos z emise by byl v podstatě pohlcen náklady emise. Zpravidla také mohou nabídnout též jenom nízké majetkové záruky, což omezuje výši emise (Marková, 2000).

V podmínkách České republiky emise dluhopisů využívají zejména větší města, z nichž některá emitovala obligace v cizí měně (Provazníková, 2009).

Emise dluhopisů musí být zajištěna, způsob ručení je podobný jako v případě ručení u úvěru. Z tohoto důvodu musí emitent detailně informovat veřejnost o svém hospodaření, majetku i struktuře. Všechny tyto informace vypovídají o bonitě určitého subjektu územní samosprávy, tzv. ratingu. Výnos z emise cenných papírů je kapitálovým příjmem, s emisí jsou též spojeny úrokové náklady, které významně ovlivňují zájem finančních investorů. Větší poptávka po cenných papírech bude spojena s vyšším úrokem. Existuje

fixní i proměnlivá úroková sazba, která je významná s ohledem na míru inflace, aby nedocházelo k inflačnímu znehodnocování výnosů (Peková, 2011a).

Cenné papíry mohou územní samosprávy vydávat:

- samy, mají-li zkušené pracovníky, kteří mohou emisi zajistit;
- prostřednictvím zprostředkovatele, tj. peněžního ústavu, který má zmocnění. Tento způsob je zpravidla výhodnější, ovšem za zprostředkování emise se platí poplatek (Peková, 2011a).

V případě, že využije obec zprostředkovatele, uzavře s ním smlouvu. V České republice je to mandátní smlouva. Smlouva obsahuje hlavního manažera emise; přípravu, umístění a obsluhu emise; emisní podmínky a výši odměny za zprostředkování emise (Peková, 2011a).

Ve vyspělých zemích se emitované cenné papíry umisťují:

- na peněžním a kapitálovém trhu – dle druhů cenných papírů;
- v peněžních ústavech, např. v bankách, spořitelnách;
- u soukromých držitelů;
- u státních korporací (Peková, 2011a).

Územní samosprávný celek jako emitent cenných papírů se může touto emisí zviditelnit. Pro obec je to důležitá prezentace u široké veřejnosti. Čím lépe se prezentuje, tím snáze získá zájemce o koupi emitovaných cenných papírů (Peková, 2011a).

Shrnutí:

- územní samospráva získá peněžní prostředky okamžitě;
- emise dluhopisů je velice nákladná;
- emise musí být zajištěna – ručení obdobné jako u úvěru;
- splácení emise zatěžuje nejen současnou, ale i budoucí generaci.

2.1.2 Úvěry

Nejčastějším zdrojem získání chybějících finančních prostředků jsou úvěry. Jsou relativně dostupnější než jiné druhy návratných zdrojů financování a oproti emisi dlouhodobých cenných papírů je i levnějším návratným příjmem.

Obce a kraje mají volný přístup k získání úvěrů v české i zahraniční měně (Provazníková, 2009).

Druhy úvěrů:

- krátkodobé se splatností do jednoho roku, zejména kontokorentní úvěry v jednom rozpočtovém období;
- střednědobé se splatností do deseti let;
- dlouhodobé, ve vyspělých zemích se splatností delší než deset let, často v závislosti na životnosti investice, která je financována z úvěru (Peková, 2004).

Krátkodobé úvěry jsou využívány poměrně běžně, často i několikrát během rozpočtového období. Využívají se na dočasné doplnění krátkodobě chybějících běžných příjmů. Používání krátkodobého úvěru je způsobeno různými faktory, zpravidla časovým nesouladem mezi tokem příjmů a výdajů na účtu rozpočtu u finančního ústavu (Peková, 2011a).

Krátkodobý úvěr poskytuje územnímu celku obvykle ten peněžní ústav, u kterého má rozpočtové účty (Marková, 2000).

Kontokorentní úvěr může být čerpán v omezené výši a po omezenou dobu v průběhu kalendářního roku, na základě smlouvy s bankou. Výše debetního zůstatku i výše úroku je smluvně ohraničená (Peková, 1997).

Kontokorentní úvěr nelze čerpat na přelomu kalendářního roku, není možnost jím tudíž krýt výsledný deficit rozpočtu obce, respektive kraje. Používání krátkodobého úvěru je spojeno s pokladním plněním rozpočtu. V případě, že nemá daný subjekt územní samosprávy finanční rezervy, musí využít právě krátkodobý úvěr. Existuje zde snaha o včasné získání ostatních příjmů, aby bylo úrokové zatížení co nejmenší (Peková, 2011a).

Střednědobé úvěry jsou zpravidla účelové. U těchto úvěrů už vystupuje do popředí zajištění návratnosti vypůjčených finančních prostředků. Splácení jistiny i úroků probíhá podle schváleného umorovacího plánu a úvěrové smlouvy. Územní samosprávné celky čerpají úvěr zpravidla na základě došlých faktur za investiční dodávky. Návratnost vložených finančních prostředků na pořízení investic do regionálního veřejného sektoru je zpravidla nepřímá návratná nebo dlouhodobě návratná (Peková, 2004).

Dlouhodobé úvěry jsou využívány též na financování investic, zejména v technické infrastruktuře. Tyto úvěry tvoří největší objem čerpaných úvěrů u většiny územních samosprávných celků. I tyto úvěry jsou většinou využívány na financování investic bez výrazné návratnosti (Peková, 2004).

Rozhodování územních samosprávných celků ohledně střednědobých a dlouhodobých úvěrů a jejich splácení ovlivňuje také úroková sazba. Využití dlouhodobějších úvěrů na financování veřejné investice by mělo být spojeno s důsledným vyhodnocením zamýšlených investičních projektů a výběrem optimální investiční varianty, aby splácení jistiny i úroku v budoucnu, které zatíží budoucí hospodaření obce, bylo únosné (Peková, 2011a).

Úroková sazba může být fixní nebo variabilní. Variabilní sazba se zpravidla stanoví jako dané procento nad obvyklou tržní úrokovou sazbou, např. sazba centrální banky. Zda preferovat fixní, či variabilní sazbu, záleží na podmínkách na kapitálovém trhu a na vývoji úrokových sazeb. Fixní sazba je preferovanější v případě, že se očekává spíše vzestup úrokových sazeb, a naopak v případě poklesu úrokových sazeb je vhodnější variabilní sazba (Provazníková, 2009).

I když obce patří k méně rizikovým klientům, peněžní ústav provede před poskytnutím důkladnou expertízu finančních možností obce či kraje a zhodnotí analýzu rozpočtového hospodaření. Zaměřuje se zejména na zhodnocení míry rizika, analýzu způsobu zajištění návratnosti úvěru a zhodnocení zajištění úvěru budoucími rozpočtovými příjmy (Peková, 2011a).

Žádost o poskytnutí úvěru obsahuje zejména:

- základní údaje o obci či kraji,
- údaje o úvěru, tzn. účel, druh, výše, čerpání, úroková sazba, splátkový kalendář,
- úvěrové zatížení a jeho vývoj (výše kreditních a debetních zůstatků všech účtů),

- úrokové zatížení,
- vyhodnocení finanční analýzy,
- ekonomické zhodnocení investičního záměru,
- zhodnocení rizik a zajištění,
- platební disciplína žadatele v souvislosti s výší dosavadního zadlužení,
- návrh na schválení úvěru (Peková, 2011a).

V případě, že se rozhodne peněžní ústav poskytnout úvěr, uzavře s obcí či krajem úvěrovou smlouvu. Ta bude obsahovat všechny údaje a podrobnosti, zejména:

- sjednanou výši úvěru a výše úroku,
- způsob čerpání a splácení, tzn. částky a termíny,
- práva a povinnosti obou stran,
- podpisy a razítka zástupců (Peková, 2011a).

Při poskytování úvěru je posuzována bonita žadatele. Důležitým kritériem hodnocení klienta je stabilita jeho hospodaření a finanční situace, stanovená pomocí ukazatelů, např. zadluženost, likvidnost či likvidita (Marková, 2000).

Finanční bonita je určena dvaceti kritérii, které popisují finanční stabilitu. Nejvýznamnějšími kritérii jsou zadluženost a výše dluhové služby. Nefinanční bonita je charakterizována sedmi kritérii (infrastruktura, nezaměstnanost, podnikatelské zázemí, věková struktura obyvatelstva a podobně). Kombinací finanční a nefinanční bonity vznikne ratingový stupeň, který definuje věřitelské riziko (Provazníková, 2009).

Za přijatý úvěr se musí příjemce zaručit. V České republice se nejčastěji ručí budoucími rozpočtovými příjmy nebo majetkem (Provazníková, 2009).

U ručení majetkem záleží na struktuře majetku. Velice důležité je jeho reálné znalecké ocenění. Je však časté, že si peněžní ústav provádí ocenění sám, z důvodu nadhodnocení odhadu. Dále mohou obce i kraje ručit za úvěr cennými papíry. Peněžní ústav poskytne úvěr na základě zástavy cenných papírů – jedná se o tzv. lombardní úvěr. Pro peněžní ústav je důležité si prověřit nabízené cenné papíry, zda jsou dostatečně likvidní se stabilní kursem (Peková, 2011a).

Předpokládá-li se v jednotlivých letech rozpočtový přebytek v hospodaření, je zde předpoklad splácení úvěru a minimální rizikovost úvěru (Peková, 2011a).

Shrnutí:

- bankovní úvěry jsou nejčastějším návratným zdrojem;
- úvěry lze rozdělit na krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé;
- krátkodobé se využívají na dočasné doplnění krátkodobě chybějících běžných příjmů;
- střednědobé a dlouhodobé se používají na financování investic;
- za úvěr se musí územní samospráva zaručit - nejčastěji se ručí budoucími rozpočtovými příjmy nebo majetkem.

2.1.3 Analýza dluhové služby

Před rozhodnutím o využití úvěru a zažádání o něj u peněžního ústavu musí mít zastupitelstvo obce nebo kraje k dispozici analýzu minulého hospodaření a rozpočtový výhled. Tyto informace jsou potřebné ke kvalifikovanému posouzení výše úvěru, kterou si mohou půjčit. Existuje zde několik problémů: malé obce většinou nemají zkušené pracovníky – rozpočtové plánovače a jsou zde poměrně časté změny v daňových zákonech a rozpočtovém určení daní (Peková, 2011a).

Je důležité vyhodnotit hospodaření a únosnou výši roční dluhové služby na základě:

- **výkazů o finančním hospodaření obce**, které umožní zhodnotit hospodaření obce v minulých obdobích a provést výhled hospodaření do budoucích let, pokud možno po celou dobu umořování dluhu;
- **předběžných investičních záměrů** podle plánu rozvoje alespoň ve střednědobém výhledu, lepší je ale dlouhodobá investiční strategie;
- **výše budoucích daňových příjmů** – svěřených a sdílených daní v návaznosti na druh sdílení mezi obec, kraj a státní rozpočet;
- **výše případných odvodů svých příspěvkových organizací**, které jsou úzce napojeny na obecní rozpočet;
- **možnosti regulovat výnos z místních poplatků** – například zavedení dalšího fakultativního místního poplatku, který obec dosud nevybírala, změnu sazeb místních poplatků v rámci povoleného rozpětí sazeb;
- **možných příjmů z prodeje nebo pronájmu majetku** – tak, aby nedocházelo k neefektivním pronájmům a zejména prodejům pod cenou;

- **výše budoucích dotací** – buď ze státního rozpočtu, nebo i státních fondů, u kterých lze počítat jen s výší zákonem stanovených nebo předem přislíbených dotací, v případě obcí i dotací z rozpočtu krajů;
- **možnosti využití sdružování finančních prostředků** – případně i příspěvků a darů od jiných fyzických nebo právnických osob, na základě reálných příslibů;
- **možnosti využití finančních prostředků z minulých let** – tzn. rezerv, zůstatků fondu rezerv a rozvoje, popřípadě dalších účelových fondů, jestliže je obec tvoří;
- **předchozí zadluženosti** – u všech peněžních ústavů i ostatních subjektů (tzn. včetně zadlužení u státních fondů v případě čerpání půjček, i bezúročných);
- **analýzy běžných, neinvestičních výdajů** – zahrnující i výdaje vyvolané investicí uvedenou do provozu v průběhu splácení úvěru a vliv inflace na jejich růst. Důležité je analyzovat zákonem podložené obligatorní výdaje, u nichž lze v budoucnu jen obtížně dosahovat úspor;
- **kapitálových, investičních výdajů** (Peková, 2004).

Všechny získané informace je potřeba utřídit a posoudit faktory, které ovlivňují splátky jistin a úroků z úvěru, který je předmětem žádosti, podle umořovacího plánu, a jak které faktory obec či kraj může či nemůže ovlivnit. Zde jde o reálné plánování. Při hodnocení příjmů a výdajů je důležité zajistit, aby nebyly jednotlivé příjmové položky nadhodnoceny a výdajové položky podhodnoceny, tak aby nebyl zkreslen plánovaný výsledek hospodaření v jednotlivých letech (Peková, 2011a).

V posledních letech doporučuje US AID analýzu finančního hospodaření obce či kraje. Základem této analýzy je oddělení běžného a kapitálové rozpočtu a zároveň oddělení běžně se opakujících příjmů a výdajů od nahodilých příjmů a výdajů v rámci obou částí rozpočtu. Toto dělení je významné z hlediska rozpočtové prognózy a plánování budoucí únosné výše roční dluhové služby (Peková, 2004).

Důležitým předpokladem využití návratných finančních zdrojů je plánování v budoucnu reálně dosažitelného přebytku v běžné části rozpočtu, ze kterého se umoří roční dluhová služba.

2.1.4 Směnky

Směnka je dalším nástrojem využívaným obcí při řešení finanční situace.

Směnka nahrazuje hotové peníze při placení v případě vzájemné dohody subjektů. Je to varianta, jak uhradit finanční závazky s určitým časovým odstupem. V nutném případě lze poměrně snadno a rychle soudní cestou vymoci směnečnou sumu ve zkráceném směnečném řízení (Peková, 2011a).

Směnka je listina, která obsahuje buď příkaz výstavce třetí osobě, nebo jeho závazek zaplatit remitentovi danou směnečnou sumu. Směnka musí splňovat všechny náležitosti dané zákonem. Směnka je písemným závazkem a je také převoditelná. Existuje vlastní nebo cizí směnka. Vlastní směnka obsahuje bezpodmínečný závazek výstavce zaplatit remitentovi danou peněžitou sumu. Cizí směnka obsahuje bezpodmínečný příkaz výstavce třetí osobě zaplatit majiteli směnky danou peněžitou sumu. Postavení výstavce se liší: u vlastní směnky je přímým dlužníkem povinným zaplatit, naopak cizí směnka obsahuje příkaz výstavce třetí osobě zaplatit majiteli směnky (Marková, 2000).

Využívání směnky a její náležitosti se řídí zákonem směnečným a šekovým č. 191/150 Sb.

2.1.5 Finanční leasing

Další možností financování investiční potřeby obcí a krajů je i tzv. finanční pronájem nebo operativní pronájem. Umožňuje pořídit potřebnou investici z cizích zdrojů, tj. ze zdrojů leasingové firmy. Nevýhodou tohoto způsobu je poměrně vysoká finanční náročnost v porovnání s jinými způsoby financování (Peková, 2011a).

Leasingový pronajímatel zakoupí hmotný majetek, který požaduje obec či kraj jako leasingový nájemce. Obec za dlouhodobé využívání majetku platí leasingové nájemné na základě leasingové smlouvy. Nájemné je výdajem rozpočtu obce (Peková, 1997).

Výhodou leasingu je:

- rychlost pořízení investice;
- pružnost splátkového kalendáře;

- alternativní způsob financování, v případě, že obec nemůže využít návratné finanční prostředky, např. úvěr nebo emise cenných papírů (Peková, 2011a).

Dle leasingové smlouvy musí leasingový nájemce zabezpečit z běžných výdajů údržbu, opravy, nese též riziko poškození či zničení majetku. Leasingová společnost zpravidla zabezpečuje doprovodné, například poradenské služby. Po skončení smluvené doby finančního leasingu, která se blíží době životnosti hmotného majetku, obvykle vlastnictví majetku přechází za symbolickou úhradu na leasingového nájemce (Peková, 2011a).

U operativního leasingu se pronajímatel chová stále jako vlastník, je tudíž zodpovědný za závazky i za údržbu majetku (Toth, 2005).

2.1.6 Návratné finanční výpomoci

Často využívají subjekty územní samosprávy na financování svých neinvestičních potřeb finanční prostředky, které pocházejí ze státního rozpočtu formou bezúročných i nízkě úročených návratných finančních výpomocí. Pravidla pro finanční výpomoci a půjčky v rámci rozpočtové soustavy upravují zákony o rozpočtových pravidlech (Peková, 2004).

V rámci zákonem stanovených pravidel mohou správci fondů poskytovat obcím a krajům z prostředků fondů i návratné půjčky, nejen dotace. Získání takové půjčky závisí zejména na účelu a množství prostředků mající fond k dispozici. Zpravidla jsou tyto půjčky poskytovány na financování investic, a proto je jejich poskytnutí také obvykle podmínováno finanční účastí obce, popř. i kraje (Peková, 2011a).

2.2 Problémy způsobené zadlužením územní samosprávy

Zadlužení způsobuje určité problémy v hospodaření územních samospráv i v rámci veřejných financí. Na problémy se lze dívat ze dvou úrovní pohledu: mikro a makro úroveň. Problémy na mikro úrovni jsou problémy jednotlivých obcí. Mezi problémy na makro úrovni lze zařadit to, že vláda ručí za vyrovnané veřejné finance, a problémy vyvolané zadlužením územních samospráv zhoršující obrázek celkových veřejných financí.

Mezi hlavní problémy patří:

- Z čeho splácet dluh, územní samospráva používá návratné finanční zdroje zpravidla na financování investic v lokálním veřejném sektoru, které v budoucích obdobích nebudou přispívat k dosažení zisku jako zdroje umořování dluhu.
- Optimální výše roční dluhové služby, která důležitějším způsobem nezkomplikuje hospodaření dlužníka v budoucnu – určitého subjektu územní samosprávy.
- Kursová rizika při využívání návratných příjmů v zahraničních měnách a vlivu změny devizového kursu.
- Ručení za úvěr. Při ručení nemovitým majetkem je důležité zvážit, k čemu daný majetek slouží. Je-li využíván pro produkci regionálních veřejných statků, mohou vznikat problémy při propadnutí zástavy.
- Růst zadlužení územní samosprávy, únosnost mezigeneračního přerozdělování formou umořování dluhu v budoucnu.
- Schopnost absorpce obligací na trhu (důvodem v nízké bonitě a vysokém riziku) (Peková, 2011a).

2.2.1 Veřejný dluh

Veřejný dluh lze charakterizovat tím, že představuje pohledávku vůči současné i budoucí daňové povinnosti obyvatelstva. Veřejný dluh je často označován pojmem státní dluh. Toto označení je nesprávné z důvodu, že státní dluh tvoří jen část veřejného

dluhu. Veřejný dluh obsahuje nejen dluh centrální vlády, zahrnuje i dluhy místní správy a samosprávy a dluhy parafiskálních fondů. Dále je důležité rozlišit čistý a hrubý dluh. Hrubý dluh představuje celkový objem závazků daného subjektu bez ohledu na objem jeho pohledávek. Oproti tomu čistý dluh označuje hrubý dluh snížený o objem jeho pohledávek. Čistý dluh lépe vyjadřuje celkovou finanční pozici vlády, existuje zde však problém, která vládní aktiva odečítat a jak je oceňovat. Standardně je ve většině mezinárodních statistik veřejný dluh vykazován jako hrubý (Dvořák, 2008).

Dále je potřeba oddělit pojem deficit. Deficit vzniká v případě, jsou-li rozpočtové příjmy menší než rozpočtové výdaje. Deficit veřejného rozpočtu je nezbytné krýt mimo-rozpočtovými nenávratnými zdroji. Chybějí-li tyto zdroje, musí se hledat i jiné zdroje – návratné finanční prostředky. Vznik či prohlubování deficitu vede k zadlužení, nárůstu veřejného dluhu. Opak deficitu je přebytek. Z přebytku veřejného rozpočtu lze vytvářet rezervy, popř. ho využít k finančnímu investování nebo ke splácení dluhů (Peková, 2011b).

2.2.2 Metodiky vykazování dluhu

Existují dva základní způsoby vykazování vládního dluhu a deficitu. Dle metodiky Mezinárodního měnového fondu (GFS 1986, resp. GFS 2001) a podle metodiky Eurostatu (ESA 95). Odlišnost mezi metodikami lze popsat jako rozdíl mezi jednoduchým účetnictvím pracujícím s peněžními toky a podvojným účetnictvím sledujícím také pohledávky a závazky.

Metodika GFS 1986 – za vykazování je zodpovědné Ministerstvo financí. Tato metodika je blízká národní metodice sledování příjmů, výdajů a deficitu státního rozpočtu a ostatních segmentů veřejných rozpočtů. Výhodou je dostupnost dat v relativně krátkém čase po skončení sledovaného období. Má přímou vazbu na schvalovaný rozpočet. Z tohoto důvodu je v rozpočtových dokumentech uváděno saldo vládního sektoru podle této metodiky. Metodika GFS 1986 je postavena na bázi peněžních toků. Veškeré operace běžného roku jsou sledovány na hotovostním principu, tzn. v okamžiku, kdy je příjmová či výdajová operace realizována.

Metodika Eurostatu ESA 95¹ – je významná pro výpočet maastrichtských konvergenčních kritérií vládního deficitu a dluhu. Za dodržování této metodiky je zodpovědný národní statistický úřad. Dokumenty o hospodaření vládního sektoru předkládané orgánům Evropské unie jsou vykazovány v této metodice. Tato metodika pracuje s daty na aktuálním principu. To znamená, že operace daného fiskálního roku jsou zachycovány v okamžiku, když se ekonomická hodnota vytváří nebo zaniká, a také tehdy, když se pohledávky a závazky zvyšují či snižují. Neexistuje zde přímá vazba na příjmy, výdaje a výsledek hospodaření uvedený v rozpočtových dokumentech.

Metodika GFS 2001 – vytvořena jako nový mezinárodní statistický standard pro kompilaci fiskálních dat, začala být implementována členskými státy od roku 2002. Svou podstatou se blíží metodice ESA 95. Plná implementace této metodiky představuje vzhledem k jeho náročnosti na vstupní zdrojová data a k širšímu pojetí vládního sektoru oproti GFS 1986 dlouhodobý proces. Taktéž Ministerstvo financí přistoupilo k jeho postupnému zavádění.

V současnosti představuje zásadní rozdíl mezi metodikou GFS 1986 a ESA 95 vymezení vládního sektoru. ESA 95 zahrnuje navíc následující subjekty jako např. Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond, Vinařský fond či Českou inkasní (Ministerstvo financí, 2013).

2.2.3 Udržitelnost veřejných financí

Udržitelnost veřejných rozpočtů je stěžejním problémem téměř všech států Evropské unie. Udržitelnost zadlužení veřejného sektoru se poměřuje zejména v porovnání celkového státního dluhu k hrubému domácímu produktu. Tento ukazatel je dobře zjištělný a porovnatelný mezi jednotlivými státy. Podle rozpočtových pravidel Evropské unie je udržitelná hranice zadlužení 60 % v poměru k HDP, dalším kritériem je podíl deficitu k HDP na úrovni 3 %.

Fiskální politika není udržitelná, pokud postupně směřuje k nadměrné kumulaci veřejného dluhu v průběhu času a neustále rostoucí dluhové službě (European Commission, 2009).

---

¹ V roce 2010 se uskutečnil přechod na novou metodiku ESA 2010.

Udržitelnost dluhové pozice bere v potaz spíše dluhovou dynamiku než konkrétní velikost dluhu. Může představovat stejný podíl veřejného dluhu k HDP za určitých podmínek. Obecně se za udržitelnou výši dluhu pokládá výše dluhu umožňující dlužnické zemi splnit současné i budoucí závazky, tzn. bez problémů hradit náklady dluhové služby (Dvořák, 2008).

Dalším prostředkem vhodným ke zjištění udržitelnosti dluhového financování patří porovnání nákladů na dluhovou službu, kterou stát musí vynakládat v souvislosti s veřejným zadlužením.

2.2.4 Udržitelnost rozpočtů územních samospráv

Ahrend, Curto-Grau a Vammalle (2013) ve své studii uvádějí, že dokonce i mírné zvýšení zadlužení územních samospráv může – vzhledem k jejich velkému počtu – výrazně zvýšit celkový veřejný dluh. To má vliv na rozpočtovou rovnováhu a potenciálně také na úrokové sazby z veřejného dluhu. Dále dokazují, že průměrná úroveň dluhu územních samospráv v OECD zemích není obzvláště alarmující. V roce 2011 tvořil dluh územních samospráv průměrně 16 % celkového veřejného dluhu. Studie dále uvádí, že poměr dluhu územních samospráv k HDP by neměl být považován za nejdůležitější opatření pro posouzení udržitelnosti dluhů. Měl by se brát v potaz také podíl dluhu k příjmům.

Existuje mnoho přístupů, jak empiricky testovat udržitelnost rozpočtových politik. Bröthaler, Getzner, Haber (2014) uvádějí zobecněný Flood-Garber test a Bohnův test udržitelnosti za předpokladu udržitelnosti dluhu územních samospráv, pokud primární přebytek pozitivně reaguje na zvýšení dluhu v předchozím období. Analyzovali hospodaření rakouských obcí a zjistili, že udržitelnost obecních rozpočtových politik podle Bohnova testu potvrzuje hodnocení obecních dluhů jako udržitelné.

2.3 Regulace zadluženosti územních samospráv

Regulace zadluženosti je velice důležitá činnost. Vláda se snaží usměrňovat hospodaření obcí a krajů, Evropská unie reguluje svými předpisy zadluženost jednotlivých členských států. Bez regulace by územní samosprávy nekontroloval žádný subjekt a nehrozily by jim případné postihy, tudíž by jejich zadluženost neúměrně rostla.

Ve většině zemí, které mají problémy se zadlužením územních samospráv, existují pravidla opatrností, která mají zabránit jejich předlužení. Mezi hlavní opatření k omezení zadluženosti patří:

- nutnost předchozího povolení od ústřední vlády, v několika zemích je předběžný souhlas potřeba jen u některých typů půjček,
- omezení horní hranice zadluženosti,
- omezení horní hranice roční splátky dluhu,
- omezení horní hranice částky pro nové půjčky,
- ostatní pravidla – např. zákaz rolování dluhu (splácení stávajícího dluhu další půjčkou), povinné zahrnutí splácení dluhu do rozpočtu, omezení využívání výpůjček pouze v domácí měně apod. (Provazníková, 2009).

Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, obsahuje ustanovení, která přispívají k omezování nadměrné zadluženosti, a to:

- roční rozpočet se sestavuje podle rozpočtového výhledu, který je dle zákona povinný;
- roční rozpočet se sestavuje obvykle jako vyrovnaný;
- rozpočet může být schválen i jako schodkový, musí být ovšem doloženo, jakým způsobem bude pokryt uvažovaný schodek (např. zdroje z minulých let, smlouva o úvěru apod.);
- dosažený schodek hospodaření musí být uhrazen; a to buď ze zdrojů z minulých let, nebo z návratných zdrojů splatných z rozpočtu v budoucích letech;
- rozpočet musí být vypracován na základě rozpisu platného státního rozpočtu;

- obec nebo kraj nemůže uzavřít společenskou smlouvu o založení veřejné obchodní společnosti, smlouvu o tichém společenství nebo nesmí být komplementářem komanditní společnosti;
- je stanovena sankce za neprovedené přezkoumání hospodaření a nezveřejnění výsledné zprávy z daného přezkoumání (Provazníková, 2009).

Mezi další přímé či nepřímé nástroje k omezování zadluženosti zemních celků patří povolování emise komunálních obligací Ministerstvem financí ČR, přezkoumání hospodaření územních samosprávných celků či vazba přidělování individuálních účelových dotací obcím na ukazatel dluhové služby (Provazníková, 2009).

Evropská unie na počátku 90. let dvacátého století přistoupila k protidluhové politice a stanovila limitní kritérium maximální podíl veřejného dluhu na HDP ve výši 60 % v rámci Maastrichtských kritérií. Dále se doporučuje, aby podíl nákladů na roční obsluhu dluhu, tzv. dluhová služba, k běžným příjmům ročního rozpočtu nepřekročil 15 % (Peková, 2011a).

2.3.1 Monitoring dluhu obcí

Ministerstvo financí ČR na základě usnesení vlády ČR z roku 2008 každoročně provádí výpočet soustavy informativních a monitorujících ukazatelů (SIMU) za všechny obce a jimi zřízené příspěvkové organizace a též vyhodnocuje výsledky výpočtu, když vychází vždy z údajů k 31. 12. příslušného roku. Tímto usnesením vláda ČR zrušila usnesení o Regulaci zadluženosti obcí a krajů pomocí ukazatele dluhové služby z roku 2004, které obsahovalo povinnost 1. místopředsedy vlády a ministra financí upozornit představitele obcí a krajů na překročení ukazatele dluhové služby, stanoveného ve výši 30 %, a požádat o odůvodnění.

Součástí vzorce SIMU jsou data z účetních i finančních výkazů. Mezi osmnáct ukazatelů patří:

1. Počet obyvatel
2. Příjem celkem (po konsolidaci)
3. Úroky
4. Uhrazené splátky dluhopisů a půjčených prostředků
5. Dluhová služba celkem

6. Ukazatel dluhové služby (v %)
7. Rozvaha aktiv a pasiv
8. Cizí zdroje a přijaté návratné finanční výpomoci
9. Stav na bankovních účtech
10. Úvěry a komunální obligace
11. Přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy
12. Zadluženost celkem
13. Podíl cizích zdrojů a přijatých návratných finančních výpomocí k celkovým aktivům (v %)
14. Podíl zadluženosti na cizích zdrojích a přijatých návratných finančních výpomocích (v %)
15. Zadluženost (cizí zdroje a přijaté návratné finanční výpomoci) na 1 obyvatele
16. Oběžná aktiva
17. Krátkodobé závazky
18. Celková (běžná) likvidita (current ratio) (Provazníková, 2009)

V případě, že ukazatel celkové likvidity bude v intervalu $<0;1>$ a současně podíl jejich cizích zdrojů a přijatých návratných finančních výpomocích k celkovým aktivům převyšší 25 % včetně, ministerstvo financí osloví obce dopisem a požádá je o zdůvodnění neuspokojivého stavu a o stanovisko zastupitelstvo obce (Provazníková, 2009).

Shrnutí:

- Ve většině zemí existují pravidla, které mají zabránit předlužení;
- dluh územní samosprávy zvyšuje celkový dluh veřejného sektoru v zemi;
- důvodem regulace je obvykle usměrňování veřejného dluhu a ochrana územní samosprávy před nadměrným zadlužováním;
- opatření regulace se v každé zemi liší, v České republice je dané zákonem, že např. územní samosprávy mají sestavovat rozpočet obvykle jako vyrovnaný, podle rozpočtového výhledu. Dále povolování emise dluhopisů Ministerstvem financí ČR;
- další možností regulace je monitoring dluhu obcí, který provádí Ministerstvo financí ČR a při kterém zkoumá hospodaření všech obcí.

2.3.2 Fiskální pravidla

Koncepce fiskálních pravidel zavedly mnohé země jako odezvu na rostoucí fiskální nerovnováhy. Za fiskální pravidlo lze označit jakékoli ex ante omezení rozpočtu. Zpravidla se jedná o sadu institucionálních omezení politiků v diskrečních fiskálních rozhodnutích (Jílek, 2008).

Fiskální pravidla by měla být důvěryhodná, zároveň ale pružná. Základem všech fiskálních pravidel je snaha zpřísnit omezení pro diskreční fiskální vládní opatření. Z tohoto důvodu musí být pravidla srozumitelná, vnímaná jako závazná a podepřená relevantními sankcemi. Důležitá je vysoká transparentnost, která pomáhá zmírnit rozpor mezi důvěryhodností a flexibilitou fiskálních pravidel (Jílek, 2008).

Důležitým prvkem při tvorbě fiskálního pravidla pro konkrétní zemi je celkové ekonomické prostředí, ve kterém se daná země nachází. Jedná se např. o působení veřejného sektoru v ekonomice, účinnost fiskální politiky, velikost veřejného sektoru apod. Mezi nejčastěji používaná fiskální pravidla lze zařadit stanovení maximální výše rozpočtového deficitu vlády, omezení možností získání peněz na finančních trzích a stanovení výdajových stropů (Jílek, 2008).

Podmínky pro optimální fiskální pravidla:

- Měla by být **adekvátní** v poměru ke konečnému cíli, pro dosažení fiskální konsolidace stanovení celkové úrovně dluhu, pro omezení veřejných výdajů stanovení výdajového stropu.
- Měla by být **konzistentní** s ostatními politickými cíli, konflikty mezi fiskálními a ostatními politickými cíli mohou narušit účinnost fiskálních pravidel jako řídicího nástroje.
- Měla by být **přesně vymezena**, fiskální cíle a možné únikové doložky by měly být jasně definovány.
- Měla by být **transparentní**, zejména rozdělení odpovědnosti v rámci jednotlivých úrovních vlády by mělo být jasně uvedeno. Měla by být zajištěna dostupnost a kvalita údajů. Zvýšení transparentnosti přispívá k tomu, že se snižuje možnost obcházení při jejich dodržování.
- Měla by být **srozumitelná**, snáze srozumitelná pravidla jsou lákavější než komplikovaná, a tudíž mohou získat snáze větší podporu veřejnosti.

- Měla by být **flexibilní**, tato pravidla jsou schopna zvládnout neočekávané události, cyklické poklesy apod.
- Měla by být **vynutitelná**, to vyžaduje jednoduchá a dobře definovaná pravidla (Joumard & Konsgrud, 2003).

Typologie fiskálních pravidel

Podle povahy se fiskální pravidla dělí na procesní a numerická (Ter-Minassian, 2007):

- **Procesní pravidla** mají za cíl zvýšit transparentnost, odpovědnost a fiskální řízení. Vyžaduje se, aby se vlády zavazovaly k monitorování strategie fiskální politiky, obvykle po dobu několika let, a aby zveřejňovaly výsledky a změny fiskální strategie. Prokázalo se, že v zemích s nedostatečnými záznamy o provádění fiskální politiky procesní pravidla mohou fungovat lépe než numerická pravidla. Dobré příklady úspěšné realizace tohoto typu pravidel poskytují např. Austrálie, Kanada, Nový Zéland a Spojené království.

- **Numerická pravidla** se vyskytují především na centrální vládní úrovni. Jsou zaměřena na splnění daného vyčíslitelného cíle. Výhodou je, že přispívají k omezení schodku a k řešení problémů časového nesouladu. Nevýhodou ovšem je, že zavádějí politiku nepružnosti a mohou vést ke kreativním účetním postupům, jejichž cílem je obcházení pravidel.

Mezi numerická pravidla patří omezení na straně výdajů, omezení na straně příjmů, pravidla vyrovnaného rozpočtu a dluhová pravidla (IMF, 2015):

Pravidla vyrovnaného rozpočtu mohou zajistit, aby se poměr dluhu k HDP blížil na finální úroveň. Tato pravidla jsou méně spojena s udržitelností dluhu. „Zlaté pravidlo“ veřejných financí je někdy označováno jako omezení půjčování na financování (netto) investic. Hlavní výhodou Zlatého pravidla je umožnit vládám, aby provedly (společensky efektivní) investice (Sutherland, 2005).

Dluhová pravidla mohou nastavit explicitní limity nebo cíl pro veřejný dluh vyjádřený v procentech HDP. Tento typ pravidla je, podle definice, nejefektivnější z hlediska zajištění konvergence k dluhovému cílování. Ovšem neposkytuje dostatečné pokyny pro fiskální politiku, jak dostat dluh pod jeho strop.

Výdajová pravidla obvykle nastavují permanentní omezení týkající se výdajů v absolutních hodnotách, tempa růstu nebo v procentech HDP. Výdajové limity jsou často spojené s příjmy, inflací nebo růstem populace, nebo některou jejich kombinací. Limity lze nastavit také z hlediska výdajových stropů.

Příjmová pravidla jsou zaměřena na zvýšení výběru příjmů nebo prevenci nadměrného daňového zatížení. Další variantou je souběh obou možností. Tato pravidla také nejsou přímo spojena s udržitelností dluhu, protože neomezují výdaje.

2.3.3 Fiskální rámec v České republice

Česká republika je povinna se primárně podřídit pravidlům a požadavkům Paktu stability a růstu. Kromě toho si však může sama stanovit vlastní fiskální pravidla, která by měla podporovat pravidlo dané Evropskou unií.

V České republice byl zaveden systém střednědobého rozpočtování jakožto součást fiskálního cílení. Střednědobý výdajový rámec je charakterizován v zákoně č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, a tvoří ho celkové výdaje státního rozpočtu a státních fondů na každý z roků, na které je sestavován střednědobý výhled. Celkové limity střednědobého výdajového rámce jsou pro vládu při sestavování závazné. Jakýkoliv odklon částek musí vláda odůvodnit Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR.

2.3.4 Pakt stability a růstu

Pakt stability a růstu byl uzavřen v roce 1997 a obsahuje soubor pravidel, která mají zajistit, že země Evropské unie budou své veřejné finance udržovat v dobrém stavu a budou koordinovat své fiskální politiky. Podle Paktu mají členské státy usilovat ve střednědobém horizontu o vyrovnané veřejné rozpočty, přičemž se v každém případě mají vyvarovat nadměrného porušení referenční hodnoty pro schodek (3 % HDP) a dluh (60 % HDP). Členské státy předkládají každoročně Programy stability, případně Konvergenční programy. Pokud stát neplní své závazky v rámci postupu při nadměrném schodku, může to vést u zemí eurozóny až k uvalení finančních sankcí (European Commission, 2015).

2.3.5 Fiskální pakt

Dne 1. 1. 2013 vstoupila v platnost Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii, obecně nazývaná jako Fiskální pakt. Fiskální pakt má nahradit nedostatečnou účinnost Paktu stability a růstu. Smluvní strany, coby členské státy Evropské unie, se touto smlouvou zavazují posílit hospodářský pilíř hospodářské a měnové unie přijetím souboru pravidel pro zpřísnění rozpočtové kázně prostřednictvím rozpočtového paktu, jakož i posílit koordinaci svých hospodářských politik a zlepšit správu eurozóny, a podpořit tak dosažení cílů Evropské unie v podobě udržitelného růstu, zaměstnanosti, konkurenceschopnosti a sociální soudržnosti. Tato smlouva se v plném rozsahu vztahuje na smluvní strany, jejichž měnou je euro (Ministerstvo financí ČR, 2012).

Fiskální pakt obsahuje základní pravidlo a to, že veřejné rozpočty musí být vyrovnané nebo přebytkové. Pakt zavádí limit pro strukturální schodek ve výši 0,5 % HDP (ten se může zvýšit na 1 %, pokud je poměr dluhu k HDP hluboko pod 60 %). (Evropská komise, 2014)

2.3.6 Návrh ústavního zákona o rozpočtové odpovědnosti²

Návrh ústavního zákona o rozpočtové odpovědnosti, který v únoru roku 2015 schválila vláda, obsahuje zřízení národní rozpočtové rady, která působí v oblasti fiskální a rozpočtové politiky, sleduje vývoj hospodaření sektoru veřejných institucí a dodržování pravidel rozpočtové odpovědnosti a hodnotí je. Hlavní pravidlo dané zákonem je, že výše dluhu sektoru veřejných institucí po odečtení rezervy peněžních prostředků při financování státního dluhu vyjádřená jako procentní podíl na HDP může činit max. 55 % HDP. V případě, že poměr dluhu k HDP je vyšší, uplatní se opatření stanovená tímto zákonem. Dále podle návrhu ústavního zákona by výše dluhu územního samosprávného celku neměla překročit mez 60 % průměru jeho celkových příjmů za poslední čtyři roky. Uvedená hranice omezuje nadměrné zadlužování územních samosprávných celků a zvyšuje tím jejich spoluodpovědnost za udržitelnost veřejných financí. Překročil-li limit zadlužení a nesnížil-li svůj dluh pod stanovený limit, stát mu pozastaví převod výnosu daní, a to

---

² V březnu 2016 je tento návrh ústavního zákona stále v Poslanecké sněmovně ČR a čeká na schválení.

ve výši 5 % z rozdílu mezi výší jeho dluhu a 60 % průměru jeho celkových příjmů za poslední čtyři roky. V momentě, kdy územní samosprávný celek sníží svůj dluh pod stanovený limit, stát zruší pozastavení daňových příjmů.

3 METODIKA

Cíle a výzkumná otázka:

Cílem diplomové práce je posoudit stav a vývoj zadluženosti územních samosprávných celků s ohledem na udržitelnost jednotlivých rozpočtů i s ohledem na udržitelnost konsolidovaných veřejných rozpočtů v České republice a návazně zhodnotit koncepci fiskálních pravidel pro územní samosprávné celky v ČR. Výzkumná otázka je stanovena z cíle a zní: Jsou rozpočty územních samosprávných celků faktorem vedoucím ke zhoršení, či zlepšení udržitelnosti veřejných financí?

Použitá data:

Diplomová práce vychází z makroekonomických údajů ČR od roku 1993 a dále z rozpočtových a účetních informací obcí a krajů z let 2010 až 2014 získaných prostřednictvím informačního portálu Ministerstva financí Monitor. Data jsou získána za všechny obce a kraje. Podle lexikonu obcí, zveřejňovaného Českým statistickým úřadem, bylo v České republice v letech 2010 a 2011 6251 obcí a v letech 2012–2014 6253 obcí. Dále je v České republice 14 krajů včetně hlavního města Prahy.

Pohled na MAKRO úrovni:

1. Podíl veřejného dluhu na HDP v % = $\frac{\text{veřejný dluh}}{\text{HDP}} * 100$

Výsledné hodnoty zobrazí vývoj podílu veřejného dluhu na HDP v období mezi roky 1993–2014. Data jsou získána ze Státních závěrečných účtů České republiky a statistik Českého statistického úřadu.

2. Podíl dluhu centrální vlády a fondů sociálního zabezpečení na HDP v % =

$$= \frac{\text{dluh centrální vlády} + \text{fondů SZ}}{\text{HDP}} * 100$$

Výpočet ukáže podíl zadlužení centrální vlády na HDP mezi roky 1993–2014, který lze srovnávat s podílem veřejného dluhu a dluhu obcí a krajů na HDP. Data jsou získána ze statistik Českého statistického úřadu a Ministerstva financí ČR.

3. Podíl dluhu obcí na HDP v % = $\frac{\text{dluh obcí}}{\text{HDP}} * 100$

V dalším výpočtu dluh obcí nahradí dluh krajů. Výpočet ukáže vývoj podílu zadlužení obcí a krajů na HDP od roku 1993 do 2014. Hodnoty jsou získány ze zpráv Ministerstva financí ČR o Zadluženosti územních samospráv a statistik Českého

statistického úřadu. Dluh obcí a krajů je počítán dle metodiky Ministerstva financí ČR. Do hodnoty dluhu jsou zahrnovány stavy na syntetických účtech 281, 282, 283, 289, 322, 326, 362, 451, 452, 453, 456, 457 a 459. Takto vypočítaný dluh bude použit ve všech vzorcích obsahující dluh obcí či krajů.

$$4. \text{ Podíl dluhu obcí na veřejném dluhu v \% = } \frac{\text{dluh obcí}}{\text{veřejný dluh}} * 100$$

Tento vzorec slouží také k výpočtu podílu dluhu krajů k veřejnému dluhu a dluhu centrální vlády a fondů SZ k veřejnému dluhu, ve vzorci se jen nahradí číselník těmito dluhy. Výsledné hodnoty zobrazí, jak se obce, kraje a centrální vláda svým zadlužením podílí na veřejném dluhu České republiky. Data jsou získána ze zpráv Ministerstva financí ČR o Zadluženosti územních samospráv a ze Státních závěrečných účtů České republiky.

$$5. \text{ Meziroční tempo růstu zadluženosti obcí ČR =}$$

$$= \frac{\text{celkový dluh obcí v roce } t}{\text{celkový dluh obcí v roce } t-1}$$

V dalším postupu budou použita i meziroční tempa růstu zadluženosti krajů, veřejného dluhu i dluhu centrální vlády + fondů SZ. Jen bude ve vzorci nahrazen dluh obcí těmito dluhy. Díky výpočtu lze srovnat meziroční tempa růstu dluhu obcí, krajů, centrální vlády a veřejného dluhu. Hodnoty jsou získány ze zpráv Ministerstva financí ČR o Zadluženosti územních samospráv a Státních závěrečných účtů České republiky.

$$6. \text{ Průměrné roční tempo růstu dluhu obcí =}$$

$$= \frac{\text{počet let} \sqrt{\frac{\text{hodnota celkového dluhu obcí v posledním roce}}{\text{hodnota celkového dluhu obcí v prvním roce}}}$$

Tento vzorec vede také k výpočtu průměrného ročního tempa růstu dluhu krajů, centrální vlády a fondů SZ a veřejného dluhu. Výsledné hodnoty vychází z meziročních temp růstu zadluženosti obcí, krajů, centrální vlády a veřejného dluhu ČR. Data jsou získána ze zpráv Ministerstva financí ČR o zadluženosti územních samospráv a Státních závěrečných účtů.

$$7. \text{ Modelová situace vývoje dluhu krajů za stejné situace, jako byl vývoj dluhu obcí. Jak by se vyvíjel dluh krajů za předpokladu obdobného vývoje jako zadluženost obcí v prvních 21 letech své existence? Jak by mohl vypadat dluh krajů v roce}$$

2024? Dále je úvaha rozšířena o odhad vývoje celkových příjmů. Tento odhad vychází z průměrného meziročního tempa růstu celkových příjmů krajů z let 2010–2014, pomocí něhož je trend extrapolován až do roku 2024. Základem této úvahy jsou zjednodušující předpoklady, a to: neměnný systém rozpočtového určení příjmů, neměnný systém zdanění a neměnná politická situace. Součástí této úvahy je také výpočet podílu stavu dluhu k celkovým příjmům.

$$8. \text{ Implicitní úroková sazba} = \frac{\text{výdajové úroky (rozpočtová položka 5141)}}{\text{stav dluhu}} * 100$$

Výsledné hodnoty implicitní úrokové sazby obcí a krajů lze porovnat mezi sebou a stanovit potenciální úrokovou sazbu. Dluh je stanoven dle metodiky Ministerstva financí ČR. Neobsahuje všechny závazky obce (potažmo kraje), např. závazky k zaměstnancům či z obchodního styku. Data jsou získána prostřednictvím informačního portálu Monitor.

$$9. \text{ Implicitní doba splatnosti} = \frac{\text{stav dluhu}}{\text{uhrazené splátky jistin}} * 100$$

Data pro tento výpočet jsou získána z informačního portálu Monitor. Výsledné hodnoty implicitní doby splatnosti obcí a krajů lze porovnat mezi sebou.

Pohled na MIKRO úrovni:

10. Vývoj celkového zadlužení obcí a krajů po přepočtu na jednoho obyvatele. Data jsou získána z údajů Ministerstva financí ČR a statistik Českého statistického úřadu. Hlavní město Praha je ve všech výpočtech diplomové práce řazeno mezi obce.

11. Analyzování hodnoty zadlužení jednotlivých krajů a obcí podle jejich velikostních kategorií.

Údaje jsou získány z informačního portálu Monitor. Obce jsou rozděleny do deseti skupin dle počtu obyvatel.

12. Zkoumání hodnoty dluhu na jednoho obyvatele u zadlužených obcí. Výpočet je proveden jako podíl hodnoty dluhu a počtu obyvatel jednotlivých obcí. Pro tento výpočet jsou zkoumány jen zadlužené obce, které jsou rozděleny dle velikostních kategorií.

Data pro tento výpočet jsou získána prostřednictvím informačního portálu Monitor.

13. Analyzování hodnoty dluhu jednotlivých krajů po přepočtu na jednoho obyvatele.

Údaje jsou získány z informačního portálu Monitor.

14. Analyzování hodnoty zadlužení obcí a krajů podle dluhových nástrojů.

Data jsou získána z údajů Ministerstva financí ČR.

15. Podíl hodnoty zadlužení čtyř statutárních měst (Praha, Brno, Ostrava a Plzeň).
Dále je zkoumáno zadlužení bez vlivu těchto čtyř měst.

Data jsou získána prostřednictvím Ministerstva financí ČR.

16. Dluhová služba = úroky (rozpočtová položka 5141) + uhrazené splátky dluhopisů a půjčených prostředků

$$\% \text{ vyjádření dluhové služby} = \frac{\text{dluhová služba}}{\text{celkové příjmy po konsolidaci}} * 100$$

Údaje jsou získány prostřednictvím informačního portálu Monitor. Vzorec pro výpočet vychází z metodiky výpočtu Monitoringu hospodaření obcí, zveřejněného v informačním systému Monitor. Společně s tímto výpočtem bude dluhová služba porovnávána s implicitní úrokovou sazbou. Dále je dluhová služba rozdělena dle velikostních kategorií obcí. Dluhová služba je vypočítána pro jednotlivé velikostní kategorie obce i kraje zvlášť. Do výpočtu tohoto ukazatele jsou brány pouze obce, které vykazují zadlužení.

17. Podíl dluhu obcí k celkovým příjmům = $\frac{\text{stav dluhu}}{\text{celkové příjmy po konsolidaci}} * 100$

Celkové příjmy po konsolidaci jsou vypočtené jako průměrné příjmy předcházejících čtyř let. Výpočet je prováděn dle metodiky z důvodové zprávy ústavního návrhu zákona o rozpočtové odpovědnosti. U všech obcí byly zjištěny celkové příjmy za roky 2010–2014. Poté byly stanoveny průměrné příjmy za čtyři kalendářní roky. Pro rok 2013 to byly příjmy za roky 2010–2013, pro rok 2014 jsou vzaty příjmy za roky 2011–2014. Následně byl podíl stavu dluhů k průměrným

příjmům rozdělen dle velikostních kategorií obcí. Do tohoto výpočtu nejsou započítány kraje, které v těchto letech nepřekročily hranici 60% podílu dluhu k celkovým příjmům.

18. Saldo běžného rozpočtu = běžné příjmy – běžné výdaje

Příjmy běžného rozpočtu obsahují daňové příjmy (třída 1), nedaňové příjmy (třída 2) a běžné dotace (položky 41xx). Běžné výdaje obsahují běžné výdaje (položky 4. třídy). Data jsou získána prostřednictvím informačního portálu Monitor. Saldo běžného rozpočtu je vypočítáno pro obce i kraje zvlášť.

19. Celkové saldo = celkové příjmy – celkové výdaje

Celkové příjmy obsahují běžné příjmy, kapitálové příjmy (třída 3) a běžné dotace (položky 42xx). Celkové výdaje tvoří běžné a kapitálové výdaje (třída 6). Data jsou získána z informačního portálu Monitor. Celkové saldo je vypočítáno pro obce i kraje zvlášť.

20. Predikce zadluženosti územních samospráv do budoucích let.

Odhad HDP je vzat z Fiskálního výhledu z listopadu 2015, zveřejněného na webu Ministerstva financí ČR. Odhad růstu zadluženosti obcí a krajů je odvozen z průměrného ročního tempa růstu jejich dluhů mezi roky 2010–2014. Pomocí vypočítaných průměrných ročních temp růstu je odvozen možný vývoj zadluženosti obcí a krajů až do roku 2018. Dále je proveden výpočet podílu dluhu obcí a krajů na HDP.

4 ŘEŠENÍ S VÝSLEDKY

4.1 Pohled na MAKRO úrovni

Podíl veřejného dluhu na HDP v % mezi roky 1993–2014

Z Tabulky 1 lze vyčíst, že podíl veřejného dluhu od roku 1997 do roku 2013 každoročně rostl. K velkému nárůstu tohoto podílu došlo mezi roky 2008–2010, především kvůli poklesu HDP. Dle Maastrichtských kritérií ovšem stále Česká republika splňuje 60% podíl veřejného dluhu k HDP.

Tabulka 1: Podíl veřejného dluhu na HDP vyjádřený v % mezi roky 1993–2014 ⁽¹⁾

Rok ⁽²⁾	HDP v mld. Kč ⁽³⁾	Veřejný dluh v mld. Kč ⁽⁴⁾	Poměr veřejného dluhu k HDP v % ⁽⁵⁾
1993	1 195,8	191,8	16,04
1994	1 364,8	207,8	15,23
1995	1 580,1	210,9	13,35
1996	1 812,6	206,7	11,40
1997	1 953,3	217,5	11,13
1998	2 142,6	240,0	11,20
1999	2 237,3	275,2	12,30
2000	2 372,6	332,4	14,01
2001	2 562,7	404,5	15,78
2002	2 674,6	444,5	16,62
2003	2 801,2	553,0	19,74
2004	3 057,7	659,4	21,57
2005	3 258,0	762,1	23,39
2006	3 507,1	877,7	25,03
2007	3 831,8	973,2	25,40
2008	4 015,3	1 070,8	26,67
2009	3 921,8	1 254,0	31,97
2010	3 953,7	1 426,4	36,08
2011	4 022,5	1 565,1	38,91
2012	4 041,6	1 760,6	43,56
2013	4 077,1	1 779,2	43,64
2014	4 260,9	1 760,9	41,33

⁽¹⁾ Table 1: The ratio of public debt to GDP in % between 1993–2014; ⁽²⁾ Year; ⁽³⁾ GDP in billions of CZK; ⁽⁴⁾ Public debt in billions of CZK; ⁽⁵⁾ The ratio of public debt to GDP in %; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ČSÚ, Ministerstvo financí ČR)

Podíl dluhu obcí, krajů a centrální vlády + fondů sociálního zabezpečení na HDP v % mezi roky 1993–2014

Z uvedených údajů v následující Tabulce 2 lze vyčíst kolísavý trend podílu dluhu obcí i krajů k HDP. V roce 2002 poměr dluhu obcí k HDP překročil 2 % a nad touto hranicí se drží s výjimkou roku 2008. Dále je patrné, že v roce 2002 a 2014 byl tento poměr stejný. Poměr dluhu krajů k HDP nepřekročil 1 % po celou dobu jejich existence. Poměr dluhu centrální vlády a fondů sociálního zabezpečení k HDP mezi roky 1997 až 2012 rostl, od tohoto roku podíl klesá.

Tabulka 2: Podíl dluhu obcí, krajů a centrální vlády + fondů sociálního zabezpečení na HDP vyjádřený v % mezi roky 1993–2014 ⁽¹⁾

Rok ⁽²⁾	Dluh centrální vlády v mld. Kč ⁽³⁾	Dluh obcí v mld. Kč ⁽⁴⁾	Dluh krajů v mld. Kč ⁽⁵⁾	Poměr dluhu centrální vlády k HDP v % ⁽⁶⁾	Poměr dluhu obcí k HDP v % ⁽⁷⁾	Poměr dluhu krajů k HDP v % ⁽⁸⁾
1993	188,4	3,4	-	15,75	0,28	-
1994	193,5	14,3	-	14,18	1,05	-
1995	190,6	20,3	-	12,06	1,28	-
1996	178,4	28,3	-	9,84	1,56	-
1997	183,1	34,4	-	9,37	1,76	-
1998	201,0	39,0	-	9,38	1,82	-
1999	235,2	40,0	-	10,51	1,79	-
2000	291,4	41,0	-	12,28	1,73	-
2001	356,2	48,3	-	13,90	1,88	-
2002	388,7	55,8	-	14,53	2,09	-
2003	481,3	70,4	1,3	17,18	2,51	0,05
2004	583,1	74,8	1,5	19,07	2,45	0,05
2005	680,2	79,0	2,9	20,88	2,42	0,09
2006	789,1	80,9	7,7	22,50	2,31	0,22
2007	883,6	79,2	10,4	23,06	2,07	0,27
2008	976,1	80,1	14,6	24,31	1,99	0,36
2009	1 152,5	80,6	20,9	29,39	2,06	0,53
2010	1 324,0	83,3	19,1	33,49	2,11	0,48
2011	1 460,4	82,4	22,3	36,31	2,05	0,55
2012	1 646,1	90,0	24,5	40,73	2,23	0,61
2013	1 660,2	92,2	26,8	40,72	2,26	0,66
2014	1 644,4	88,9	27,6	38,59	2,09	0,65

⁽¹⁾ Table 2: Proportion of debt of municipalities, regions and the central government + social security funds of GDP in % between 1993–2014; ⁽²⁾ Year; ⁽³⁾ Central government debt in billions of CZK; ⁽⁴⁾ Debt of municipalities in billions of CZK; ⁽⁵⁾ Debt of regions in billions of CZK; ⁽⁶⁾ The ratio of central government

debt to GDP in %; ⁽⁷⁾ The ratio of municipalities debt to GDP in %; ⁽⁸⁾ The ratio of regions debt to GDP in %; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ČSÚ, Ministerstvo financí ČR)

Podíl dluhu obcí, krajů a centrální vlády + fondů sociálního zabezpečení k veřejnému dluhu v % mezi roky 1993–2014

Podíl dluhu krajů na celkovém veřejném dluhu vykazoval nejprve rostoucí trend, od roku 2010 to již ovšem neplatí, protože se začíná prosazovat kolísající trend. Podíl dluhu obcí na celkovém veřejném dluhu lze rozdělit do tří částí. Od roku 1993 do roku 1998 je patrný rostoucí trend. Od roku 1999 se tento podíl začal snižovat. V roce 2002 se tento podíl zvýšil. Od roku 2003 je patrný jasný klesající trend. Poměr dluhu centrální vlády a fondů sociálního zabezpečení k veřejnému dluhu klesal do roku 1998. Mezi roky 2003–2012 se prosazoval rostoucí trend. Je patrné, že v letech 2003–2012 poměr dluhu obcí k veřejnému dluhu klesal a naproti tomu poměr dluhu centrální vlády rostl.

Tabulka 3: Podíl dluhu obcí, krajů a centrální vlády + fondů sociálního zabezpečení k veřejnému dluhu vyjádřený v % mezi roky 1993–2014 ⁽¹⁾

Rok ⁽²⁾	Poměr dluhu obcí k veřejnému dluhu v % ⁽³⁾	Poměr dluhu krajů k veřejnému dluhu v % ⁽⁴⁾	Poměr dluhu centrální vlády k veřejnému dluhu v % ⁽⁵⁾
1993	1,77	-	98,23
1994	6,88	-	93,12
1995	9,63	-	90,37
1996	13,69	-	86,31
1997	15,82	-	84,18
1998	16,25	-	83,75
1999	14,53	-	85,47
2000	12,33	-	87,67
2001	11,94	-	88,06
2002	12,55	-	87,45
2003	12,73	0,24	87,03
2004	11,34	0,23	88,43
2005	10,37	0,38	89,25
2006	9,22	0,88	89,91
2007	8,14	1,07	90,79
2008	7,48	1,36	91,16
2009	6,43	1,67	91,91
2010	5,84	1,34	92,82
2011	5,26	1,42	93,31

Pokračování Tabulky 3 na další stránce

Pokračování Tabulky 3 z předcházející stránky			
2012	5,11	1,39	93,50
2013	5,18	1,51	93,31
2014	5,05	1,57	93,38

⁽¹⁾ Table 3: The debt of municipalities, regions and the central government + social security funds to public debt expressed in % between 1993–2014; ⁽²⁾ Year; ⁽³⁾ The ratio of municipalities debt to public debt in %; ⁽⁴⁾ The ratio of regions debt to public debt in %; ⁽⁵⁾ The ratio of central government debt to public debt in %; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ČSÚ, Ministerstvo financí ČR)

Meziroční tempa růstu dluhu obcí, krajů, centrální vlády + fondů SZ a veřejného dluhu v % mezi roky 1993–2014

Největší meziroční nárůst zadlužení obcí byl v roce 1994 o 320,59 %. Mezi roky 1995 a 2000 meziroční tempa dluhu obcí klesala. Od roku 2001 meziroční tempa kolísala. V letech 2007, 2011 a 2014 se dokonce vykazovala záporná meziroční tempa zadlužení, tzn., že se zadlužení obcí snižovalo. Největší meziroční nárůst zadlužení krajů byl v roce 2006 o 165,52 %. Poté meziroční tempa kolísala. Od roku 2011 začala meziroční tempa růstu zadlužení krajů klesat. Meziroční tempa růstu veřejného dluhu kolísala. V letech 1996 a 2014 je vykázáno záporné tempo růstu veřejného dluhu.

Tabulka 4: Meziroční tempa růstu dluhu obcí, krajů, centrální vlády + fondů SZ a veřejného dluhu ⁽¹⁾

Rok ⁽²⁾	Meziroční tempo růstu dluhu obcí v % ⁽³⁾	Meziroční tempo růstu dluhu krajů v % ⁽⁴⁾	Meziroční tempo růstu veřejného dluhu v % ⁽⁵⁾	Meziroční tempo růstu dluhu centr. vlády v % ⁽⁶⁾
1994	320,59	-	8,34	2,71
1995	41,96	-	1,49	-1,50
1996	39,41	-	-1,99	-6,40
1997	21,55	-	5,22	2,63
1998	13,37	-	10,34	9,78
1999	2,56	-	14,67	17,01
2000	2,50	-	20,78	23,89
2001	17,80	-	21,69	22,24
2002	15,53	-	9,89	9,12
2003	26,16	-	24,41	23,82
2004	6,25	15,38	19,24	21,15
2005	5,61	93,33	15,57	16,65
2006	2,41	165,52	15,17	16,01
2007	-2,10	35,06	10,88	11,98
2008	1,14	40,38	10,03	10,47
2009	0,62	43,15	17,11	18,07

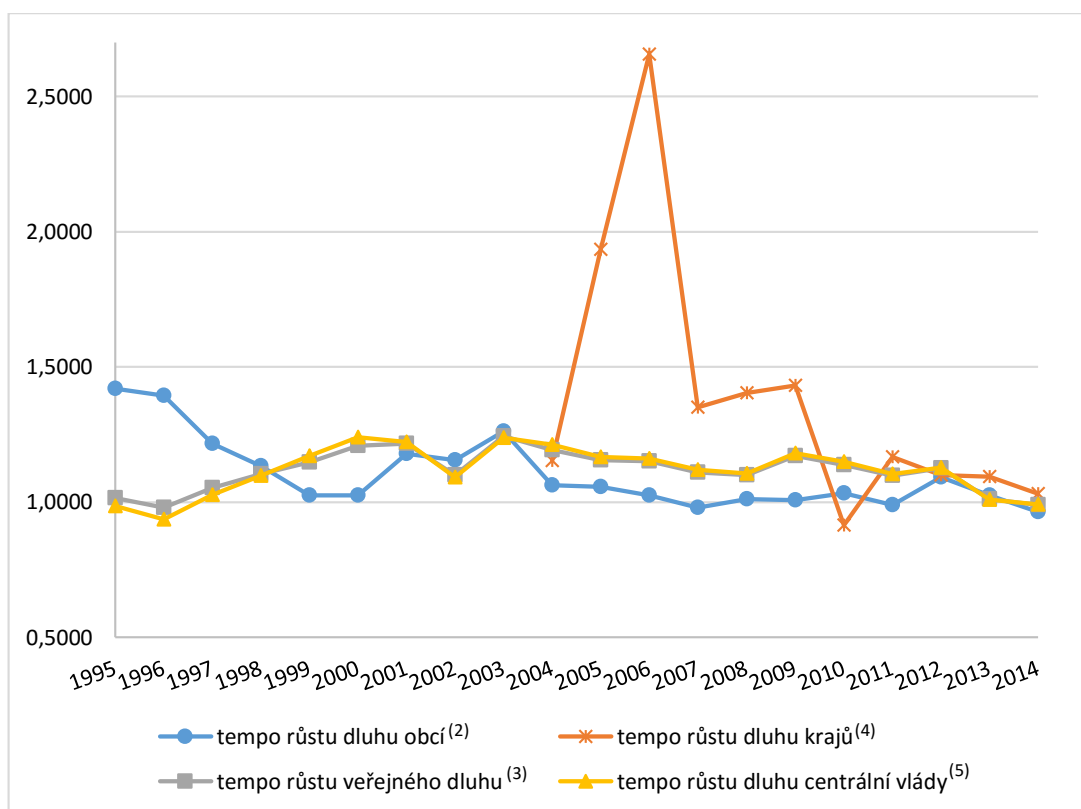
Pokračování Tabulky 4 na další stránce

Pokračování Tabulky 4 z předcházející stránky

2010	3,35	-8,61	13,75	14,88
2011	-1,08	16,75	9,72	10,30
2012	9,22	9,87	12,49	12,72
2013	2,44	9,39	1,06	0,86
2014	-3,58	2,99	-1,03	-0,95

⁽¹⁾Table 4: Annual growth rates of debt of municipalities, regions, central government funds + social security funds and public debt; ⁽²⁾ Year; ⁽³⁾ The annual growth rate of municipalities debt in %; ⁽⁴⁾ The annual growth rate of regions debt in %; ⁽⁵⁾ The annual growth rate of public debt in %; ⁽⁶⁾ The annual growth rate of central government debt in %; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ČSÚ, Ministerstvo financí ČR)

Graf 1: Meziroční indexy růstu dluhu obcí, krajů, centrální vlády + fondů SZ a veřejného dluhu ČR ⁽¹⁾

⁽¹⁾Chart 1: Annual growth index of the debt of municipalities, central government + social security funds and public debt of the Czech republic; ⁽²⁾ The rate of growth of the debt of municipalities; ⁽³⁾ The rate of growth of public debt; ⁽⁴⁾ The rate of growth of the debt of regions; ⁽⁵⁾ The rate of growth of the debt of the central government; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR, ČSÚ)

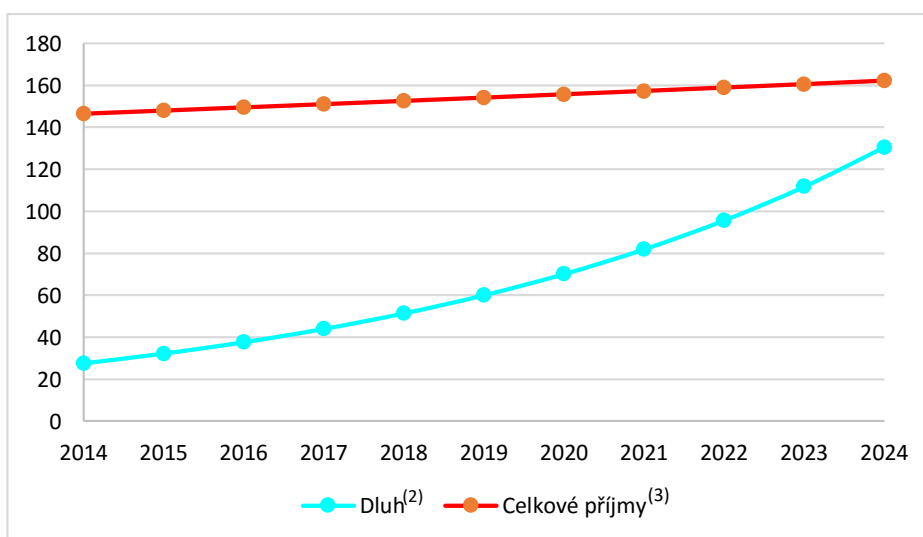

Průměrné roční tempo růstu dluhu obcí, krajů, centrální vlády + fondů SZ a veřejného dluhu

Nejvyšší průměrné roční tempo zadlužení vykazují kraje, a to 1,32. Obce vykazují 1,168, veřejný dluh 1,111 ročně a dluh centrální vlády průměrně ročně roste o 1,109. Nejblíže jsou roční tempa růstu veřejného dluhu a dluhu centrální vlády, především z toho důvodu, že dluh centrální vlády má podíl přes 90 % na celkovém veřejném dluhu. Průměrné roční tempo růstu dluhu obcí očištěné o dluh z roku 1993, kdy byl vykázán nejvyšší nárůst zadlužení, je 1,1. Toto očištěné průměrné roční tempo růstu dluhu je nižší o 0,58 a je zároveň bližší veřejnému dluhu.

Jak by se vyvíjel dluh krajů za předpokladu obdobného vývoje jako zadluženost obcí v prvních 21 letech své existence? Jak by mohl vypadat dluh krajů v roce 2024? Tato úvaha vychází ze základní myšlenky: vypočítat průměrné tempo růstu dluhu obcí za dobu jejich existence a následně tento ukazatel přenést do vývoje zadluženosti krajů. Při pohledu na prvních 11 let existence krajů je jejich průměrné roční tempo růstu dluhu 1,3202. Pro srovnání: průměrné roční tempo růstu dluhu obcí za jejich prvních 11 let existence (1993–2004) je 1,3245, tzn., obě tato tempa jsou srovnatelná. Kdyby se kraje i nadále vyvíjely jako obce, tj. během celých 21 let s průměrným ročním tempem růstu dluhu 1,168, činila by v roce 2024 jejich zadluženost 131 mld. Hranici zadluženosti 100 mld. Kč by kraje překročily v roce 2023.

Graf 2: Odhad vývoje zadluženosti a celkových příjmů u krajů v mld. Kč ⁽¹⁾

⁽¹⁾ Chart 2: Estimated development debt and total revenue for regions in the bill. of CZK; ⁽²⁾ The debt; ⁽³⁾ The total revenue; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (informační portál Monitor)

Průměrné meziroční tempo růstu celkových příjmů krajů mezi roky 2010–2014 činilo 1,01. V případě, že by se celkové příjmy vyvíjely v dalších letech stejným tempem, tak by se podíl dluhu krajů na celkových příjmech zvyšoval. V roce 2014 činil tento podíl 19 %, v roce 2021 by tento podíl mohl činit 52 %. Při srovnání průměrných meziročních temp růstu dluhu a celkových příjmů ukazatel dluhu převyšuje ukazatel celkových příjmů o 15,8 %. Základem této úvahy jsou zjednodušující předpoklady, a to: neměnný systém rozpočtového určení příjmů, neměnný systém zdanění a neměnná politická situace.

Implicitní úroková sazba

Implicitní úroková sazba znázorňuje, za kolik si obce půjčují peněžní prostředky. Dluh je vymezen dle metodiky Ministerstva financí ČR. Neobsahuje všechny závazky obce, např. závazky k zaměstnancům či z obchodního styku. Ukazuje podíl výdajových úroků a dluhu obcí a krajů. Lze vypočítat, že od roku 2010 tato sazba klesá u obcí. U krajů implicitní úroková sazba klesá od roku 2012.

Tabulka 5: Implicitní úroková sazba – obce ⁽¹⁾

Rok ⁽²⁾	Výdajové úroky v mil. Kč ⁽³⁾		Dluh v mil. Kč ⁽⁴⁾		Implicitní úroková sazba v % ⁽⁵⁾	
	Obce ⁽⁶⁾	Kraje ⁽⁷⁾	Obce ⁽⁶⁾	Kraje ⁽⁷⁾	Obce ⁽⁶⁾	Kraje ⁽⁷⁾
2010	2 175,06	246,49	83 300	19 100	2,61	1,29
2011	2 140,06	224,52	82 400	22 300	2,60	1,01
2012	2 158,39	286,95	90 000	24 500	2,40	1,17
2013	1 893,91	196,28	92 200	26 800	2,05	0,73
2014	1 738,73	164,40	88 900	27 600	1,96	0,60

⁽¹⁾ Implicit interest rate – municipality; ⁽²⁾ Year; ⁽³⁾ Expenditure interest in millions of CZK; ⁽⁴⁾ The debt in millions of CZK; ⁽⁵⁾ Implicit interest rate in %; ⁽⁶⁾ Municipality; ⁽⁷⁾ Regions; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (informační portál Monitor)

Implicitní doba splatnosti v letech

Tabulka 6 zobrazuje podíl dluhu a uhrazených splátek jistin. Z výpočtu lze odvodit implicitní dobu splatnosti, tzn., za jak dlouho bude dluh splacen. Je patrné, že se doba splatnosti u obcí i krajů zvětšovala. Data v letech 2013 a 2014 ukazují, že delší dobu splatnosti mají kraje, zároveň v těchto letech mají také nižší implicitní úrokovou sazbu.

Tabulka 6: Implicitní doba splatnosti v letech ⁽¹⁾

Rok ⁽²⁾	Uhrazené splátky jistin v mil. Kč ⁽³⁾		Dluh v mil. Kč ⁽⁴⁾		Implicitní doba splatnosti v letech ⁽⁵⁾	
	Obce ⁽⁶⁾	Kraje ⁽⁷⁾	Obce ⁽⁶⁾	Kraje ⁽⁷⁾	Obce ⁽⁶⁾	Kraje ⁽⁷⁾
2010	23 807,08	6 424,06	83 300	19 100	3,50	2,97
2011	21 334,63	3 603,24	82 400	22 300	3,86	6,19
2012	11 709,15	4 005,56	90 000	24 500	7,69	6,12
2013	17 492,49	3 279,05	92 200	26 800	5,27	8,17
2014	16 063,65	3 644,58	88 900	27 600	5,53	7,57

⁽¹⁾ Implicit maturity period in years; ⁽²⁾ Year; ⁽³⁾ Paid payments of principal in millions of CZK; ⁽⁴⁾ Debt in millions of CZK; ⁽⁵⁾ Implicit maturity period in years; ⁽⁶⁾ Municipality; ⁽⁷⁾ Regions; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (informační portál Monitor)

4.2 Pohled na MIKRO úrovni

Celkové zadlužení obcí a krajů ČR přepočtené na 1 obyvatele mezi roky 1993 až 2014

Z následné tabulky 7 je patrné, že dluh obcí od roku 1993 až do roku 2007 každoročně rostl. Dluh se snížil jen v letech 2007, 2011 a 2014. Nejvyšší zadlužení obcí bylo v roce 2013, a to 92,2 mld. Kč. Dluh krajů každoročně rostl, výjimkou byl jen rok 2010. Nejvyšší zadlužení krajů bylo v roce 2014, a to 27,6 mld. Kč. V roce 2014 činil dluh obcí přepočtený na jednoho obyvatele 8 436 Kč a dluh krajů 2 619 Kč.

Tabulka 7: Vývoj celkového zadlužení obcí a krajů přepočteného na jednoho obyvatele mezi roky 1993 až 2014 ⁽¹⁾

Rok ⁽²⁾	Dluh obcí v mil. Kč ⁽³⁾	Dluh krajů v mil. Kč ⁽⁴⁾	Počet obyvatel ČR v mil. osob ⁽⁵⁾	Dluh obcí na 1 obyvatele v Kč ⁽⁶⁾	Dluh krajů na 1 obyvatele v Kč ⁽⁷⁾
1993	3,4	-	10,334	329,011	-
1994	14,3	-	10,333	1 383,894	-
1995	20,3	-	10,321	1 966,798	-
1996	28,3	-	10,309	2 745,138	-
1997	34,4	-	10,299	3 340,090	-
1998	39,0	-	10,290	3 790,227	-
1999	40,0	-	10,278	3 891,771	-
2000	41,0	-	10,267	3 993,553	-
2001	48,3	-	10,206	4 732,308	-

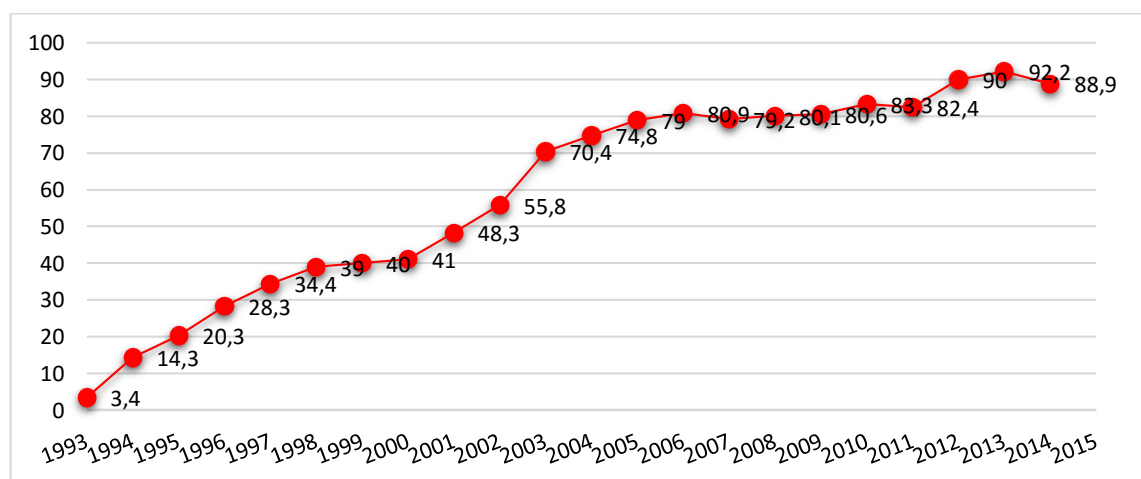
Pokračování Tabulky 7 na další stránce

Pokračování Tabulky 7 z předcházející stránky					
2002	55,8	-	10,203	5 468,836	-
2003	70,4	1,3	10,211	6 894,218	127,308
2004	74,8	1,5	10,221	7 318,569	146,763
2005	79,0	2,9	10,251	7 706,506	282,897
2006	80,9	7,7	10,287	7 864,150	748,504
2007	79,2	10,4	10,381	7 629,227	1 001,818
2008	80,1	14,6	10,468	7 652,226	1 394,788
2009	80,6	20,9	10,507	7 671,213	1 989,185
2010	83,3	19,1	10,533	7 908,651	1 813,388
2011	82,4	22,3	10,505	7 843,552	2 122,709
2012	90,0	24,5	10,516	8 558,285	2 329,755
2013	92,2	26,8	10,512	8 770,579	2 549,366
2014	88,9	27,6	10,538	8 435,916	2 619,024

(¹) Table 7: Evolution of total debt of municipalities and regions recalculated per 1 inhabitant between 1993–2014; (²) Year; (³) The debt of municipalities in millions of CZK; (⁴) The debt of regions in millions of CZK; (⁵) Population of the Czech republic in millions of people; (⁶) The debt of municipalities per 1 inhabitant; (⁷) The debt of regions per 1 inhabitant; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (ČSÚ, Ministerstvo financí ČR)

Z uvedeného grafu je patrný rostoucí trend, jen v letech 2007, 2011 a 2014 se dluh obcí snížil. Nejvyšší nárůst zadlužení obcí byl v roce 1994, a to především z důvodu emise dluhopisů, která se zvýšila o 7,6 mld. Kč. V roce 1993 obce neemitovaly dluhopisy. Dále došlo též ke zvýšení úvěrů a ostatních dluhů. Nejvyšší nárůst za posledních deset let byl v roce 2012 o 7,6 mld. Kč. Tento nárůst dluhu obcí byl způsoben především zvětšením objemu poskytnutých úvěrů o 7,4 mld. Kč, které byly použity zejména na rekonstrukce a výstavbu technické infrastruktury.

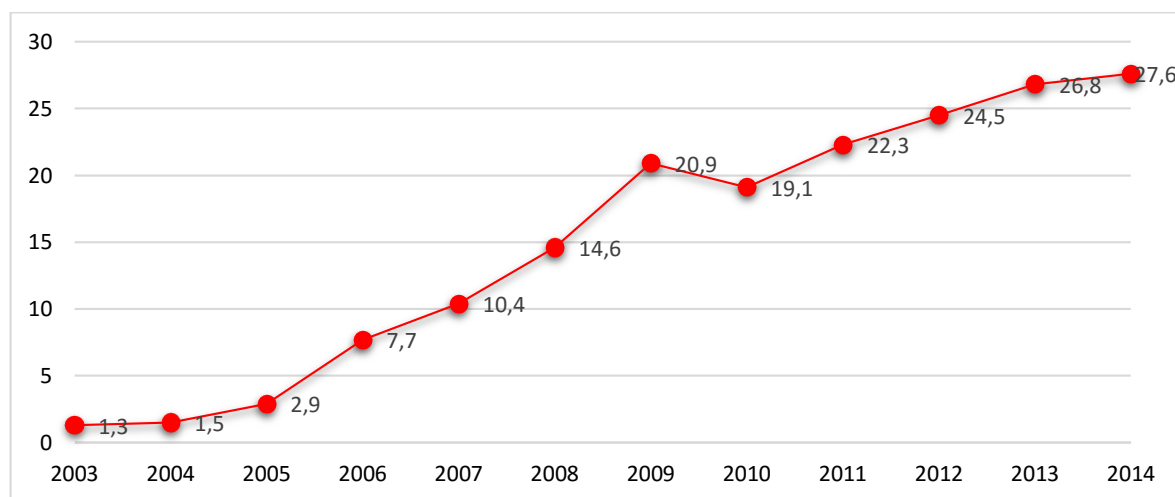
Graf 3: Vývoj zadluženosti obcí mezi roky 2003–2014 v mld. Kč (¹)

(¹) Chart 3: The development of the indebtedness of municipalities between 2003–2014 in the bill. of CZK; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR)

Z následného grafu lze vypočítat rostoucí trend zadluženosti krajů, který byl narušen jen v roce 2010. Nejvyšší nárůst zadlužení krajů byl v roce 2006. Tento nárůst byl způsoben především poskytnutím úvěru od Evropské investiční banky na financování investic v oblasti dopravní infrastruktury.

Graf 4: Vývoj zadluženosti krajů mezi roky 2003–2014 v mld. Kč ⁽¹⁾

(1) Chart 4: The development of the indebtedness of regions between 2003–2014 in the bill. of CZK;
Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR)

Hodnota zadlužení obcí podle velikostních kategorií

Z následné Tabulky 8 lze vypočítat, že největší podíl na celkovém zadlužení obcí, a to více než polovinu, mají města nad 100 001 obyvatel. Více než 10% podíl měly v letech 2011–2014 obce s 50 001 – 100 000 obyvateli. Více než 5% podíl mají obce s alespoň 2 000 obyvateli. Jednotlivé podíly obcí dle velikostních kategorií kolísají. Z této analýzy je patrné, že zadlužení nejvíce ovlivňuje skupinka největších měst České republiky. V roce 2010 a 2011 skupina obsahovala šest měst (Liberec, Plzeň, Ostrava, Brno, Praha a Olomouc), od roku 2012 obsahovala tato kategorie už jen pět měst, vypadla Olomouc. Větší zadlužení některého z těchto měst by na celkové zadlužení všech obcí mělo nedožrnné následky. Naopak zadlužení některé menší obce není v celkovém zadlužení všech obcí vidět.

Tabulka 8: Podíl velikostních kategorií obcí na celkovém zadlužení obcí v % ⁽¹⁾

Kategorie obcí ⁽²⁾	2010	2011	2012	2013	2014
1 - 200	0,72	0,62	0,62	0,77	0,66
201 – 500	2,35	2,29	2,58	2,88	2,64
501 – 1 000	3,65	3,69	3,52	3,47	4,09
1 001 – 2 000	4,60	4,83	4,65	4,51	4,78
2 001 – 5 000	6,44	6,61	6,20	5,84	6,15
5 001 – 10 000	5,26	5,32	5,04	4,54	4,97
10 001 – 20 000	5,66	5,62	4,89	4,63	4,78
20 001 – 50 000	8,12	8,44	7,59	6,57	7,29
50 001 – 100 000	8,98	9,97	10,88	10,30	10,28
nad 100 001	54,22	52,62	54,03	56,50	54,37

⁽¹⁾ Table 8: The ratio size category of municipalities to the total debt of municipalities in %; ⁽²⁾ Municipalities category; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR)

Dluh obcí přepočtený na jednoho obyvatele

Z Tabulky 9 lze vypočítat zadlužení obcí přepočtené na jednoho obyvatele. Obce jsou rozdělené dle velikostních kategorií. Pro výpočet jsou použity jen obce, které jsou zadlužené. Největší dluh na obyvatele vykazují nejmenší a zároveň největší obce, a to nad 10 000 Kč na obyvatele. Největší zadlužení shodně vykazují tyto skupiny v roce 2013. Dále je z tabulky patrné, že nejmenší zadlužení na obyvatele vykazují obce od 2 000 do 50 000 obyvatel, a to pod 5 000 Kč za rok 2014.

Tabulka 9: Zadlužení obcí přepočtené na jednoho obyvatele v Kč dle velikostních kategorií ⁽¹⁾

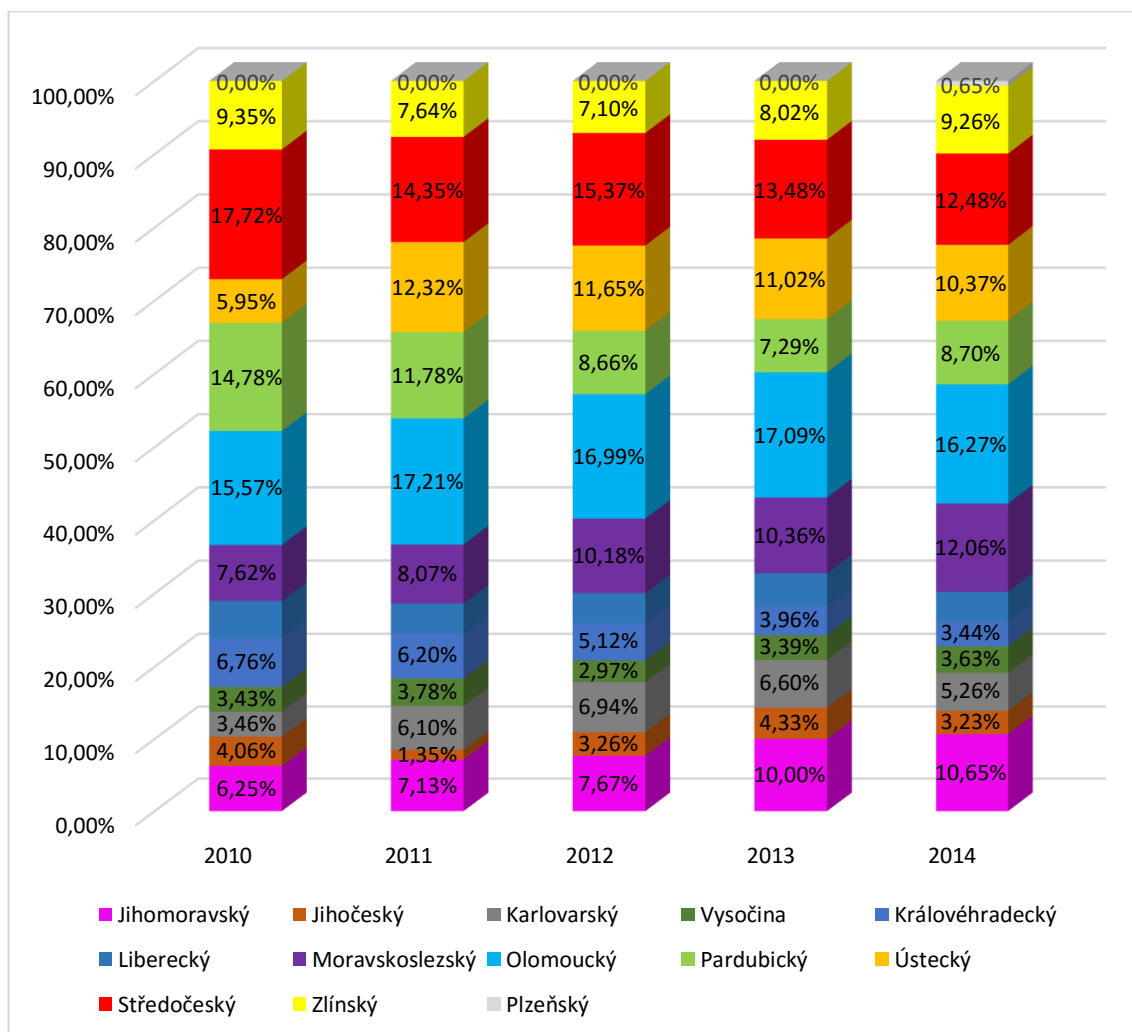
Kategorie obcí ⁽²⁾	2010	2011	2012	2013	2014
1 - 200	11 588,94	10 043,80	11 012,10	14 349,33	11 613,10
201 – 500	7 237,87	7 001,25	8 070,51	9 014,86	8 074,05
501 – 1 000	5 672,10	5 532,39	5 582,18	5 775,10	6 490,43
1 001 – 2 000	5 532,78	5 575,80	5 634,59	5 633,36	5 768,52
2 001 – 5 000	4 940,85	4 891,70	5 280,86	5 145,81	4 955,34
5 001 – 10 000	4 895,67	4 973,73	5 085,59	4 534,39	4 830,19
10 001 – 20 000	5 138,11	5 048,34	5 099,02	4 891,98	4 915,73
20 001 – 50 000	5 296,91	5 455,78	5 410,75	4 813,07	4 930,40
50 001 – 100 000	6 669,08	7 001,46	8 057,58	7 520,29	7 546,46
nad 100 001	17 523,75	17 173,90	20 382,09	21 373,22	19 192,71

⁽¹⁾ Table 9: The debt of municipalities recalculated per 1 inhabitant in CZK according to size categories; ⁽²⁾ Municipalities category; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (informační portál Monitor)

Dluh krajů mezi roky 2010–2014

Z následného grafu 5 lze vidět rozdělení zadluženosti krajů mezi roky 2010 až 2014. Lze vypožorovat, že největší podíl na dluhu krajů v letech 2011 až 2014 měl Olomoucký kraj. V roce 2010 to byl Středočeský kraj. Více než 10% podíl na celkovém dluhu krajů měly alespoň v jednom roce Ústecký, Pardubický, Moravskoslezský a Jihomoravský kraj. Pod úrovní 5% podílu na celkovém dluhu krajů byly v roce 2010–2014 Jihočeský kraj a Vysočina. Nejméně zadlužený je Plzeňský kraj, který v letech 2010–2013 vykazoval nulové zadlužení.

Graf 5: Rozdělení dluhu krajů mezi roky 2010–2014 ⁽¹⁾

⁽¹⁾ Chart 5: The distribution of the debt of regions between 2010–2014; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (informační portál Monitor)

Hodnota zadlužení krajů po přepočtu na jednoho obyvatele

Z následující Tabulky 10 je patrné, že největší dluh na obyvatele vykazoval Olomoucký kraj v letech 2011–2014 vykazoval. V roce 2010 to byl Pardubický kraj. V roce 2014 vykazovaly čtyři kraje dluh alespoň 4 000 Kč na obyvatele, a to kraje Karlovarský, Olomoucký, Pardubický a Zlínský.

Tabulka 10: Dluh jednotlivých krajů přepočtený na jednoho obyvatele ⁽¹⁾

Kraje ⁽²⁾	2010	2011	2012	2013	2014
Jihomoravský	892,46	1 178,71	1 511,60	2 177,81	2 324,64
Jihočeský	1 048,24	403,68	1 179,58	1 730,05	1 296,31
Karlovarský	1 853,34	3 793,00	5 272,82	5 538,46	4 483,42
Vysočina	1 095,17	1 403,12	1 331,85	1 681,49	1 817,62
Královéhradecký	2 005,05	2 131,32	2 122,18	1 817,82	1 591,42
Liberecký	1 885,05	1 763,85	2 140,56	2 592,31	2 327,14
Moravskoslezský	1 003,96	1 238,42	1 900,60	2 139,06	2 519,29
Olomoucký	3 995,97	5 129,00	6 122,87	6 811,73	6 538,12
Pardubický	4 708,03	4 347,29	3 855,03	3 585,48	4 302,96
Plzeňský	0	0	0	0	288,02
Středočeský	2 336,49	2 165,41	2 761,19	2 677,19	2 446,08
Zlínský	2 585,62	2 456,02	2 752,88	3 440,18	4 032,55
Ústecký	1 170,71	2 811,97	3 232,62	3 380,32	3 207,82

⁽¹⁾ Table 10: The debt of individual regions recalculated per 1 inhabitant in CZK; ⁽²⁾ Regions; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (informační portál Monitor)

Hodnota zadlužení obcí (krajů) dle dluhových nástrojů mezi roky 1993–2014 v mld. Kč

Následující Tabulka 10 obsahuje rozdělení dluhu obcí a krajů dle dluhových nástrojů, a to úvěrů, komunálních dluhopisů a přijatých finančních výpomocí a ostatních dluhů. Lze vypořádat, že dluh obcí se v posledních letech skládá primárně z úvěrů. V prvních letech existence obcí to však byly komunální dluhopisy, které převyšovaly úvěry. Nejvyšší objem přijatých finančních výpomocí a ostatních dluhů byl u obcí mezi roky 1999–2006. Objem vydaných dluhopisů byl nejvyšší mezi roky 2004–2008, když převyšoval 20 mld. Kč. Objem úvěrů u obcí každoročně rostl, až na roky 1999, 2007 a 2014. U krajů je rozdělení dluhu jiné: po dobu své existence kraje nevydaly dluhopisy. Objem úvěrů u krajů každoročně rostl, výjimkou byl pouze rok 2010. Dalším dluhovým nástrojem krajů jsou přijaté finanční výpomoci a ostatní dluhy, jejich objem byl v prvních dvou letech větší než objem úvěrů. Od té doby se ovšem zvětšoval rozdíl mezi úvěry

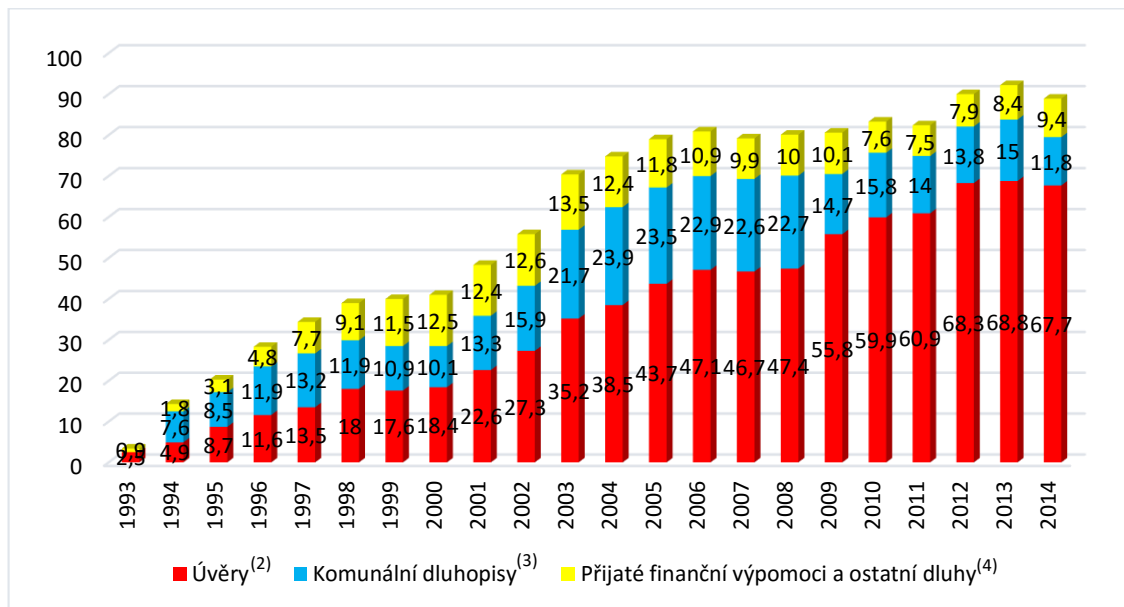
a přijatými finančními výpomocemi. Grafické zpracování rozdělení dluhu obcí i krajů dle dluhových nástrojů následuje po zpracované tabulce.

Tabulka 11: Hodnota zadlužení obcí a krajů dle dluhových nástrojů mezi roky 1993–2014 v mld. Kč ⁽¹⁾

Rok ⁽²⁾	Obce ⁽³⁾			Kraje ⁽⁴⁾	
	Úvěry ⁽⁵⁾	Komunální dluhopisy ⁽⁶⁾	Přij. fin. výpomoci a ostatní dluhy ⁽⁷⁾	Úvěry	Přij. fin. výpomoci a ostatní dluhy
1993	2,5	0	0,9	-	-
1994	4,9	7,6	1,8	-	-
1995	8,7	8,5	3,1	-	-
1996	11,6	11,9	4,8	-	-
1997	13,5	13,2	7,7	-	-
1998	18	11,9	9,1	-	-
1999	17,6	10,9	11,5	-	-
2000	18,4	10,1	12,5	-	-
2001	22,6	13,3	12,4	-	-
2002	27,3	15,9	12,6	-	-
2003	35,2	21,7	13,5	0,2	1,1
2004	38,5	23,9	12,4	0,4	1,1
2005	43,7	23,5	11,8	1,8	1,1
2006	47,1	22,9	10,9	6,5	1,2
2007	46,7	22,6	9,9	9,4	1,0
2008	47,4	22,7	10	11,9	2,7
2009	55,8	14,7	10,1	17,4	3,5
2010	59,9	15,8	7,6	16,6	2,5
2011	60,9	14	7,5	19,6	2,7
2012	68,3	13,8	7,9	22,2	2,3
2013	68,8	15	8,4	23,5	3,3
2014	67,7	11,8	9,4	24,4	3,2

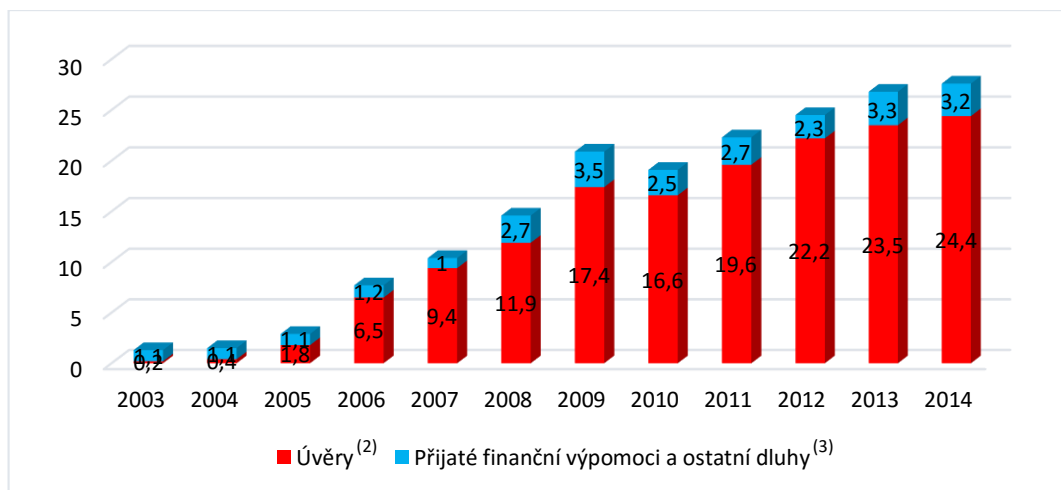
⁽¹⁾ Table 11: The debt of municipalities and regions according to debt instruments between the years 1993–2014 in the billions of CZK; ⁽²⁾ Year; ⁽³⁾ Municipalities; ⁽⁴⁾ Regions; ⁽⁵⁾ Credits; ⁽⁶⁾ Municipal bonds; ⁽⁷⁾ Received financial assistance and other debts; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR)

Graf 6: Zadlužení obcí dle dluhových nástrojů v letech 1993–2014 v mld. Kč⁽¹⁾

⁽¹⁾ Chart 6: The indebtedness of municipalities according to the debt instruments in the years 1993–2014 in the bill. of CZK; ⁽²⁾ Credits; ⁽³⁾ Municipality bonds; ⁽⁴⁾ Received financial assistance and other debts; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR)

Graf 7: Zadlužení krajů dle dluhových nástrojů v letech 2003–2014 v mld. Kč⁽¹⁾

⁽¹⁾ Chart 7: The indebtedness of regions according to the debt instruments in the years 2003–2014 in the bill. of CZK; ⁽²⁾ Credits; ⁽³⁾ Received financial assistance and other debts; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR)

Zadlužení obcí bez vlivu čtyř největších měst (Praha, Brno, Ostrava a Plzeň)

Z následující tabulky je patrné, že komunální dluhopisy vydávají převážně tato čtyři největší města. Zadlužení obcí bez vlivu čtyř největších měst nepřevyšuje 50 mld. Kč.

Tabulka 12: Vývoj zadlužení obcí bez čtyř největších měst (Praha, Brno, Ostrava a Plzeň) v mld. Kč ⁽¹⁾

Rok ⁽²⁾	Úvěry ⁽³⁾	Komunální dluhopisy ⁽⁴⁾	Přijaté návratné fin. výpomoci a ostatní dluhy ⁽⁵⁾	Celkem ⁽⁶⁾
1997	12,7	1,6	6,5	20,8
1998	14,4	1,4	7,6	23,4
1999	12,9	0,9	9,8	23,6
2000	13,4	0,5	10,2	24,1
2001	14,3	0	9,8	24,1
2002	16,5	0	9,7	26,2
2003	18,4	0	9,6	28
2004	19,8	0	9,1	28,9
2005	22	0	8,6	30,6
2006	25,7	0	7,8	33,5
2007	25,9	0	7	32,9
2008	26,9	0	7,4	34,3
2009	34,8	0	6,5	41,3
2010	35,5	2	5,7	43,2
2011	36,3	2	5,7	44
2012	36,4	2	6,1	44,5
2013	34,9	2	6,1	43
2014	35	1,3	7,3	43,6

⁽¹⁾ Table 12: Evolution of municipalities debt without the four largest cities (Praha, Brno, Ostrava and Plzeň) in billions of CZK; ⁽²⁾ Year; ⁽³⁾ Credits; ⁽⁴⁾ Municipality bonds; ⁽⁵⁾ Received financial assistance and other debts; ⁽⁶⁾ Total; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR)

Z Tabulky 13 je patrné, že největší podíl na celkovém zadlužení měla čtyři největší města v roce 2004 a činil 61,4 %. V roce 2014 byl tento podíl o 10 % menší.

Tabulka 13: Podíl zadluženosti čtyř největších měst na celkovém zadlužení obcí v mld. Kč ⁽¹⁾

Rok ⁽²⁾	Zadluženost čtyř největších měst v mld. Kč ⁽³⁾	Zadluženost ostatních obcí v mld. Kč ⁽⁴⁾	Dluh obcí v mld. Kč ⁽⁵⁾	Podíl čtyř největších měst na celkovém zadlužení v % ⁽⁶⁾
1997	13,6	20,8	34,4	39,5
1998	15,6	23,4	39,0	40
1999	16,4	23,6	40,0	41
2000	16,9	24,1	41,0	41,2
2001	24,2	24,1	48,3	50,1
2002	29,6	26,2	55,8	53
2003	42,4	28	70,4	60,2
2004	45,9	28,9	74,8	61,4
2005	48,4	30,6	79,0	61,3
2006	47,4	33,5	80,9	58,6
2007	46,3	32,9	79,2	58,5
2008	45,8	34,3	80,1	57,2
2009	39,3	41,3	80,6	48,8
2010	40,1	43,2	83,3	48,1
2011	38,4	44	82,4	46,6
2012	45,5	44,5	90,0	50,6
2013	49,2	43	92,2	53,4
2014	45,3	43,6	88,9	51

⁽¹⁾ Table 13: The debt of the four largest cities in the total debt of municipalities in the billions of CZK; ⁽²⁾ Year; ⁽³⁾ The indebtedness of the four largest cities; ⁽⁴⁾ The indebtedness of other municipalities; ⁽⁵⁾ The debt of municipalities; ⁽⁶⁾ The ratio of the four largest cities to the total debt in %; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (Ministerstvo financí ČR)

Dluhová služba

Ukazatel dluhová služba obsahuje podíl úroků a uhrazených splátek jistin k celkovým příjmům. V usnesení č. 346 o Regulaci zadluženosti obcí a krajů pomocí ukazatele dluhové služby bylo stanoveno, že tento podíl nesmí činit více než 30 %, v případě, že obce překročily tento poměr, tak měly přijmout taková opatření, aby se tato situace již neopakovala. Toto usnesení je již zrušeno, ovšem ukazatel dluhová služba stát nadále sleduje. V celkovém porovnání obcí a krajů mají mezi roky 2010–2014 větší dluhovou službu obce. Obce i kraje mají v průměru svou dluhovou službu hluboko pod 30 %.

V porovnání implicitní úrokové sazby a dluhové služby vychází hůře obce. Každoročně mají obce větší oba tyto ukazatele, tzn., že mají větší úrokové zatížení. Další ukazatel, který můžeme přidat k porovnání, je stav dluhu k celkovým příjmům. I v tomto ukazateli vycházejí obce hůře. Žádný kraj nepřekročil 60% hranici, na rozdíl od obcí.

Tabulka 14: Dluhová služba obcí a krajů mezi roky 2010–2014 v milionech Kč ⁽¹⁾

Rok ⁽²⁾	Dluhová služba (úroky + uhrazené splátky jistín) v mil. Kč ⁽³⁾		Celkové příjmy po konsolidaci v mil. Kč ⁽⁴⁾		% vyjádření dluhové služby ⁽⁵⁾	
	Obce ⁽⁶⁾	Kraje ⁽⁷⁾	Obce ⁽⁶⁾	Kraje ⁽⁷⁾	Obce ⁽⁶⁾	Kraje ⁽⁷⁾
2010	25 438	6 671	283 620	140 621	8,97	4,74
2011	23 251	3 828	268 607	136 393	8,66	2,81
2012	13 577	4 292	241 071	136 595	5,63	3,14
2013	19 158	3 475	256 176	138 837	7,48	2,50
2014	17 629	3 809	272 912	146 457	6,46	2,60

⁽¹⁾ Table 14: Debt service of municipalities and regions between 2010–2014 in millions of CZK; ⁽²⁾ Year; ⁽³⁾ Debt service (interest + paid payments of principal); ⁽⁴⁾ Total revenue after consolidation; ⁽⁵⁾ % expression of debt service; ⁽⁶⁾ Municipality; ⁽⁷⁾ Regions; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (informační portál Monitor)

Následující tabulka obsahuje procentní vyjádření dluhové služby dle velikostních kategorií obcí. Pro výpočet jsou brána data pouze ze zadlužených obcí. Nejvyšší procentní vyjádření dluhové služby mají každoročně obce do 200 obyvatel. V roce 2014 se přes 10% vyjádření dluhové služby dostaly ještě kategorie obcí s 201 – 500 a nad 100 001 obyvateli. V roce 2014 dluhová služba klesla u zadlužených obcí s obyvateli 501 – 100 000, jen u největších a nejmenších obcí tento ukazatel rostl.

Tabulka 15: Dluhová služba obcí v % dle velikostních kategorií ⁽¹⁾

Kategorie obcí ⁽²⁾	2010	2011	2012	2013	2014
1 - 200	24,21	20,91	15,47	16,88	19,24
201 – 500	19,09	15,93	13,83	15,19	14,71
501 – 1 000	14,66	12,68	12,04	10,06	8,88
1 001 – 2 000	14,01	11,91	9,09	8,65	8,04
2 001 – 5 000	11,50	9,33	8,38	8,14	7,26
5 001 – 10 000	8,64	7,95	7,91	7,51	5,99
10 001 – 20 000	6,38	8,59	7,61	6,99	4,86
20 001 – 50 000	8,65	6,90	6,73	6,33	4,73
50 001 – 100 000	7,53	9,32	9,47	12,69	9,56
nad 100 001	18,82	9,18	6,22	11,21	19,09

⁽¹⁾ Table 15: Debt service of municipalities in % according to size categories; ⁽²⁾ Municipalities category; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (informační portál Monitor)

Následující Tabulka 16 obsahuje dluhovou službu jednotlivých krajů vyjádřenou v procentech. Nejvyšší dluhovou službu – přes 10 % – měly v roce 2010 kraje Ústecký a Vysočina. Hlavním důvodem je zvětšený objem uhrazených splátek jistin, a to přes jednu miliardu Kč. V dalších letech žádná obec nepřekročila 10% hranici.

Tabulka 16: Dluhová služba krajů v %⁽¹⁾

Kraj ⁽²⁾	2010	2011	2012	2013	2014
Jihomoravský kraj	0,90	0,92	0,93	0,89	0,81
Jihočeský kraj	4,32	3,96	1,97	0,54	2,49
Karlovarský kraj	2,92	3,77	4,08	4,62	6,20
Kraj Vysočina	11,22	2,85	3,98	0,54	3,16
Královéhradecký kraj	1,98	2,37	1,67	1,89	1,77
Liberecký kraj	1,63	0,92	0,87	0,91	1,58
Moravskoslezský kraj	2,25	2,78	3,47	4,15	3,95
Olomoucký kraj	1,66	0,76	1,44	1,70	1,94
Pardubický kraj	5,50	2,29	3,92	2,84	2,50
Plzeňský kraj	0,00	0,00	0,00	3,09	1,86
Středočeský kraj	8,17	7,94	8,88	1,38	1,33
Zlínský kraj	1,41	1,33	1,52	1,60	1,24
Ústecký kraj	13,61	2,92	3,82	7,65	6,33

⁽¹⁾ Debt service of regions in %; ⁽²⁾ Regions; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (informační portál Monitor)

Stav dluhu / celkové průměrné příjmy po konsolidaci

Následující část je zpracována dle důvodové zprávy návrhu ústavního zákona o rozpočtové odpovědnosti. Tento návrh obsahuje opatření, dle kterého by výše dluhu územního samosprávného celku neměla překročit 60 % průměru jeho celkových příjmů za poslední čtyři roky. Data pro tuto analýzu byla získána prostřednictvím informačního portálu Monitor. Výpočet byl proveden pro roky 2013 a 2014. Z celkového počtu obcí překročilo tento 60% limit v roce 2013 553 obcí a v roce 2014 511 obcí.

Tabulka 17: Stav dluhu / průměrné příjmy po konsolidaci (obce) ⁽¹⁾

Stav dluhu / průměrné příjmy po konsolidaci ⁽²⁾	2013	2014
mezi 60–70 %	128	121
mezi 70–80 %	87	96
mezi 80–90 %	60	67
mezi 90–100 %	55	59
nad 100 %	223	168
Celkem	553	511

⁽¹⁾ Table 17: The level of the debt / average income after consolidation (municipalities); ⁽²⁾ The level of the debt / average income after consolidation; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (informační portál Monitor)

Tabulka 18 obsahuje počet obcí, které mají podíl stavu dluhu k průměrným příjmům za čtyři roky vyšší než 60 %. Dále lze z tabulky vyzorovat strukturu tohoto podílu. Nejvíce obcí s tímto poměrem nad 100 % je s obyvateli 201 – 500, a to 110, to je 20 % veškerých obcí, které mají tento poměr větší než 60 %. Celkem je 223 obcí, které mají poměr dluhu k průměrných příjmům za čtyři roky větší než 100 %. Obce s obyvateli mezi 5 000 – 100 000 nevykazují tento poměr větší než 100 %, tzn., že nejmenší obce jsou nejvíce zadlužené. Jediným městem nad 100 001 s podílem stavu dluhu k průměrným příjmům nad 100 % je Liberec. Dále výpočet ukázal, že existuje 3 033 obcí s nulovým poměrem stavu dluhů k průměrným příjmům.

Tabulka 18: Rozdělení obcí dle podílu dluhu k průměrným příjmům za čtyři roky v roce 2013 ⁽¹⁾

Kategorie obcí ⁽²⁾	60–70 %	70–80 %	80–90 %	90–100 %	nad 100 %
1 – 200	9	15	8	8	58
201 – 500	34	32	19	16	110
501 – 1 000	38	18	13	19	32
1 001 – 2 000	31	12	14	7	15
2 001 – 5 000	7	7	3	3	7
5 001 – 10 000	6	1	2	0	0
10 001 – 20 000	1	0	0	1	0
20 001 – 50 000	1	0	1	0	0
50 001 – 100 000	0	1	0	1	0
nad 100 001	1	0	0	0	1
Celkem	128	87	60	55	223

⁽¹⁾ Table 18: Distribution of municipalities according to the proportion of debt to average earning in four years in 2013; ⁽²⁾ Municipalities category; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (informační portál Monitor)

Z Tabulky 19 lze vypořádat strukturu obcí dle počtu obyvatel se stavem dluhu k průměrným příjmům za čtyři roky pro rok 2014. Tento podíl je rozdělen do pěti kategorií. Největší zastoupení v kategorii nad 100 % mají obce s 201 – 500 obyvateli, stejně jako v roce 2013. V této kategorii podílu nejsou obce s obyvateli mezi 5 000 až 50 000. Stejně jako v roce 2013, tak i v roce 2014 je jediným městem s více než 100% podílem Liberec. V roce 2014 činil počet obcí s nulovým podílem 3037, to je o tři obce více než v roce 2013. V roce 2013 překročilo podíl 60 % 511 obcí, kterým by dle tohoto ústavního návrhu stát pozastavil převod výnosu daní, a to ve výši pěti procent z rozdílu mezi výší jeho dluhu a 60 % průměru jeho celkových příjmů za poslední čtyři kalendářní roky.

Tabulka 19: Rozdělení obcí dle podílu stavu dluhu k průměrným příjmům za čtyři roky v roce 2014 ⁽¹⁾

Kategorie obcí ⁽²⁾	60–70 %	70–80 %	80–90 %	90–100 %	nad 100 %
1 – 200	16	14	10	11	34
201 – 500	37	23	20	22	75
501 – 1 000	33	25	17	12	36
1 001 – 2 000	17	26	11	10	15
2 001 – 5 000	12	4	7	3	6
5 001 – 10 000	2	1	2	0	0
10 001 – 20 000	3	1	0	1	0
20 001 – 50 000	1	1	0	0	0
50 001 – 100 000	0	1	0	0	1
nad 100 001	0	0	0	0	1
Celkem	121	96	67	59	168

⁽¹⁾ Table 19: Distribution of municipalities according to the proportion of debt to average earning in four years in 2014; ⁽²⁾ Municipalities category; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (informační portál Monitor)

Saldo běžného a celkového rozpočtu

Z Tabulky 20 lze vypořádat, že saldo běžného rozpočtu obcí je mezi roky 2010–2014 kladné, zatímco celkové saldo je v letech 2010 a 2011 záporné.

Tabulka 20: Saldo běžného a celkového rozpočtu obcí v mil. Kč ⁽¹⁾

Ukazatel ⁽²⁾	2010	2011	2012	2013	2014
Běžné příjmy ⁽³⁾	241 505,60	234 880,34	212 178,92	227 418,48	240 680,95
Běžné výdaje ⁽⁴⁾	199 301,41	194 009,16	167 661,40	173 002,74	178 502,20
Saldo běžného rozpočtu ⁽⁵⁾	42 204,19	40 871,18	44 517,51	54 415,74	62 178,74
Celkové příjmy ⁽⁶⁾	283 620,15	268 607,16	241 071,27	256 175,70	272 912,18
Celkové výdaje ⁽⁷⁾	287 017,00	269 794,99	235 075,16	238 666,14	263 942,07
Saldo celkového rozpočtu ⁽⁸⁾	- 3 396,85	- 1 187,83	5 996,11	17 509,57	8 970,11

⁽¹⁾ Table 20: Balance of the current and the total budget of municipalities in millions of CZK; ⁽²⁾ Pointer; ⁽³⁾ Current income; ⁽⁴⁾ Current expenditure; ⁽⁵⁾ Balance of the current budget; ⁽⁶⁾ Total income; ⁽⁷⁾ Total income; ⁽⁸⁾ Balance of the total budget; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (informační portál Monitor)

Tabulka 21 obsahuje údaje o běžném a celkovém saldu rozpočtu krajů. Saldo běžného rozpočtu mezi roky 2010–2014 je, stejně jako u obcí, kladné. Celkové saldo rozpočtu krajů bylo v letech 2011–2013 záporné. Zvýšení příjmů krajů v roce 2014 částečně ovlivnila změna rozpočtového určení daní, vyplývající z opatření přijatých v tzv. „stabilizačním balíčku“.

Tabulka 21: Saldo běžného a celkového rozpočtu krajů v mil. Kč ⁽¹⁾

Ukazatel ⁽²⁾	2010	2011	2012	2013	2014
Běžné příjmy ⁽³⁾	127 537,65	130 642,29	130 251,74	132 943,58	137 922,23
Běžné výdaje ⁽⁴⁾	118 683,65	119 559,46	122 227,03	123 602,92	125 398,45
Saldo běžného rozpočtu ⁽⁵⁾	8 854,00	11 082,83	8 024,67	9 340,65	12 523,79
Celkové příjmy ⁽⁶⁾	140 621,02	136 392,90	136 594,97	138 836,87	146 456,89
Celkové výdaje ⁽⁷⁾	138 728,34	137 888,82	140 808,18	138 880,74	143 887,82
Saldo celkového rozpočtu ⁽⁸⁾	1 892,68	- 1 495,92	- 4 213,20	- 43,87	2 568,97

⁽¹⁾ Table 21: Balance of the current and the total budget of regions in millions of CZK; ⁽²⁾ Pointer; ⁽³⁾ Current income; ⁽⁴⁾ Current expenditure; ⁽⁵⁾ Balance of the current budget; ⁽⁶⁾ Total income; ⁽⁷⁾ Total income; ⁽⁸⁾ Balance of the total budget; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (informační portál Monitor)

Predikce zadluženosti územních samospráv do budoucích let

Jak se bude vyvíjet zadluženost územních samospráv v budoucích letech? Vývoj HDP je převzat z Fiskálního výhledu Ministerstva financí ČR. Dluh obcí a krajů je vypočítán a predikován pomocí průměrného meziročního tempa růstu dluhů z let 2010–2014. Dluh obcí by mohl činit v roce 2018 93,65 mld. Kč. Dluh krajů by se v roce 2018 mohl zvýšit oproti roku 2014 o deset mld. Kč. Podíl dluhu obcí na HDP by se snižoval mezi roky 2015–2018, především díky většímu růstu HDP ve srovnání s růstem dluhu. Naopak podíl dluhu krajů na HDP by se dle predikce zvyšoval.

Tabulka 22: Predikce zadluženosti územních samospráv do roku 2018 ⁽¹⁾

Ukazatel ⁽²⁾	2014	2015	2016	2017	2018
HDP v mld. Kč ⁽³⁾	4 261	4 482	4 642	4 820	5 014
Dluh obcí v mld. Kč ⁽⁴⁾	88,9	90,06	91,24	92,44	93,65
Meziroční tempo růstu dluhu obcí v letech 2010–2014 ⁽⁵⁾			1,013		
Dluh krajů v mld. Kč ⁽⁶⁾	27,6	29,71	31,98	34,42	37,05
Meziroční tempo růstu dluhu krajů v letech 2010–2014 ⁽⁷⁾			1,076		
Podíl dluhu obcí na HDP v % ⁽⁸⁾	2,09	2,01	1,97	1,92	1,87
Podíl dluhu krajů na HDP v % ⁽⁹⁾	0,65	0,66	0,69	0,71	0,74

⁽¹⁾ Table 22: Prediction of local government' s debt into 2018; ⁽²⁾ Pointer; ⁽³⁾ GDP in billions of CZK; ⁽⁴⁾ Debt of municipalities in billions of CZK; ⁽⁵⁾ The annual growth rate of municipalities debt in the years 2010–2014; ⁽⁶⁾ Debt of regions in billions of CZK; ⁽⁷⁾ The annual growth rate of regions debt in the years 2010–2014; ⁽⁸⁾ The ratio of municipalities debt to GDP in %; ⁽⁹⁾ The ratio of regions debt to GDP in %; Zdroj: Vlastní zpracování dle dostupných údajů (informační portál Monitor a Fiskální výhled za listopad 2015)

4.3 Zhodnocení koncepce fiskálních pravidel v ČR

Počátek fiskálních pravidel v České republice je datován do roku 2003. V tomto roce byla včleněna fiskální pravidla do rozpočtových pravidel v rámci reformy veřejných financí. V rámci této reformy byl zaveden pojem fiskálního cílení a z něho odvozené střednědobé výdajové rámce. Fiskální cílení a tvorba střednědobých výdajových rámců se provádí vždy na tři roky dopředu. Pomocí střednědobých výdajových rámců vláda určí takový výdajový strop, aby dosáhla svého fiskálního cíle. Fiskální cíle a střednědobé výdajové rámce se týkají ovšem pouze úzkého okruhu veřejných rozpočtů. Tato opatření se netýkala rozpočtů územní samosprávy.

Základní fiskální pravidla EU jsou obsažena v Maastrichtské smlouvě z roku 1993, ve které je stanovena hranice pro vládní deficit 3 % HDP a veřejný dluh 60 % HDP.

Zadluženost obcí a krajů v České republice řešil až ukazatel dluhové služby. V usnesení vlády bylo stanoven 30% limit dluhové služby, který územní samosprávy neměly překročit. Toto usnesení vlády nahradilo jiné usnesení vlády ČR ze dne 12. listopadu 2008 č. 1395, o monitoringu hospodaření obcí, ve kterém je stanoveno šestnáct informativních a dva monitorující ukazatele. Ministerstvo financí ČR každoročně provede výpočet těchto ukazatelů a vyhodnotí výsledky hospodaření obcí. Tyto výsledky jsou dostupné na informačním portálu Monitor.

Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech, řeší problematiku rozpočtového hospodaření s finančními prostředky obcí a krajů. Dále existuje zákon č. 24/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů.

Od vstupu do EU je tlak na sblížení fiskálních pravidel. Česká republika je povinna adaptovat národní fiskální rámec na požadavky těchto ustanovení předpisů Paktu o stabilitě a růstu, které dopadají na všechny členské státy, ovšem mimo požadavky dopadajících jen na státy měnové unie. Dále je povinna řádně včlenit do svého právního řádu směrnici Rady č. 2011/85/EU, o požadavcích na rozpočtové rámce členských států.³

Nejaktuálnějším návrhem v současné době je vládní návrh ústavního zákona o rozpočtové odpovědnosti, který v březnu 2016 stále čeká na schválení v Poslanecké

---

³ Odkaz na směrnici Rady č. 2011/85 EU: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0085>

sněmovně ČR. Tento návrh řeší hospodaření územních samospráv a odstraňuje nedostatky současného českého fiskálního rámce. V tomto návrhu je stanoveno numerické fiskální pravidlo, a to mez 60% výše dluhu k průměru příjmů územního samosprávného celku za poslední čtyři kalendářní roky. Tento výpočet je proveden v kapitole 4.2 této diplomové práce. V návrhu je stanoven také postup v případě, že obec či kraj překročí tuto mez. Územnímu samosprávnému celku by stát pozastavil převod výnosu daní. Prostředky pozastavené státem budou uvolněny pouze ke snížení jeho dluhových závazků. Otázkou ovšem je, v jaké podobě a zda vůbec bude tento vládní návrh zákona schválen. Při existenci zadlužení obcí a krajů je patrné, že je potřeba legislativní úprava.

4.4 Shrnutí výsledků

Výsledky diplomové práce jsou rozděleny do dvou částí. První část obsahuje výpočty z makro pohledu. Udržitelnost veřejných financí lze posuzovat dle podílu veřejného dluhu k HDP. Tento podíl se v České republice snížil oproti roku 2013 na 41,33 %. Česká republika stále splňuje Maastrichtská kritéria.

Dalším výpočtem je podíl dluhu obcí, krajů a centrální vlády + fondů SZ na HDP. Tento podíl se u všech tří subjektů snížil od roku 2012. V roce 2014 činil podíl dluhu obcí 2,09 %, krajů 0,65 % a centrální vlády + SZ 38,59 %.

Dalším ukazatelem je podíl dluhu obcí, krajů a centrální vlády + fondů SZ na veřejném dluhu. Podíl dluhu obcí se snížil oproti roku 2013 na 5,05 %, podíl dluhu krajů se zvyšuje od roku 2012 na 1,57 %. Dluh centrální vlády + fondů SZ tvoří přes 93 % veřejného dluhu od roku 2011.

Meziroční tempa růstu dluhu se v roce 2014 snížila u obcí, veřejného dluhu a dluhu centrální vlády + fondů SZ. Jen u krajů se tento ukazatel oproti roku 2013 zvýšil. Největší nárůst zadlužení u obcí bylo v roce 1994, a to 320 %, u krajů to bylo v roce 2006, a to 166 %. Nejvyšší průměrné meziroční tempo růstu dluhu mají kraje, a to 1,32. Obcím průměrně meziročně roste dluh o 1,168. Nejbližší jsou průměrná meziroční tempa růstu veřejného dluhu a dluhu centrální vlády + fondů SZ, a to 1,111 a 1,109.

V případě obdobného vývoje zadlužení krajů jako obcí by v roce 2023 kraje překročily úroveň 100 mld. Kč. Za podmínky pokračujícího trendu růstu celkových příjmů by v roce 2021 činil podíl dluhu krajů k celkovým příjmům 52 %. V roce 2014 tento podíl činil jen 19 %.

Implicitní úrokovou sazbu měly v roce 2014 obce trojnásobně větší než kraje. Od roku 2010 se ovšem tato sazba u obou subjektů snižovala. Implicitní doba splatnosti poklesla u obcí i krajů oproti roku 2013. Od tohoto roku mají kraje dobu splatnosti delší.

Druhá část obsahuje výpočty z mikro pohledu. Celkový dluh obcí vyjádřený na obyvatele se v roce 2014 snížil na 8 436 Kč, celkový dluh krajů přepočtený na obyvatele neustále rostl, v roce 2014 činil 2 619 Kč. Celkový dluh obcí se v roce 2014 snížil na 88,9 mld. Kč. Zatím nejvyšší celkový dluh zaznamenaly obce v roce 2013, a to 92,2 mld. Kč. Dluh obcí neustále meziročně rostl, jen v letech 2007, 2011 a 2014 klesl. Dluh

krajů zaznamenal pokles jen v roce 2010. Nejvyšší zadlužení kraje vykázaly v roce 2014, a to 27,6 mld. Kč.

Nejvyšší zadlužení vykazovaly obce s více než 100 001 obyvateli, a to přes 54 % v roce 2014. Nad 10% hranici se dostaly ještě obce s více než 50 001 obyvateli. Nejvyšší zadlužení na jednoho obyvatele vykazují kategorie obcí s počtem obyvatel nad 100 001 a do 200 obyvatel.

Na celkový dluh krajů měly alespoň v jednom roce 10% vliv kraje: Ústecký, Pardubický, Moravskoslezský, Jihomoravský, Středočeský a Olomoucký. Plzeňský kraj nebyl v letech 2010–2013 zadlužený. Nejvyšší zadlužení na jednoho obyvatele vykazoval kraj Olomoucký, a to nad 5 000 Kč.

Dluh obcí se primárně skládá z úvěrů, jen v prvních letech existence komunální dluhopisy převyšovaly úvěry. Kraje za dobu své existence neemitovaly dluhopisy. Jejich dluh se také skládá primárně z úvěrů. Čtyři největší města České republiky mají od roku 2012 více než 50% podíl na celkovém dluhu obcí.

Ukazatel dluhová služba vykazují obce vyšší než kraje. V průměru obce tento ukazatel vykázaly v letech 2010–2014 pod 10 %, v roce 2014 se dluhová služba snížila oproti roku 2013. Dluhová služba u krajů byla mezi roky 2010–2014 pod 5% hranicí. Oproti obcím se dluhová služba zvýšila v roce 2014.

Nejvyšší dluhovou službu vykazovaly obce do 500 obyvatel a poté města nad 100 001 obyvatel. Dluhová služba u těchto kategorií je vyšší než 15 %. Z krajů vykazovaly jen Karlovarský a Ústecký dluhovou službu vyšší než 6 % v roce 2014.

Hranici 60% podílu stavu dluhu k průměrným celkovým příjmům překročilo v roce 2013 553 obcí, v roce 2014 511 obcí. Hranici 100% podílu překročilo v roce 2013 223 obcí, v roce 2014 168 obcí. V obou letech měly na překročení největší podíl obce s 201–500 obyvateli.

Saldo běžného rozpočtu obcí bylo mezi lety 2010–2014 kladné, od roku 2011 roste. Saldo celkového rozpočtu bylo v letech 2010 a 2011 záporné, od té doby je kladné. V roce 2014 saldo celkového rozpočtu kleslo. Saldo běžného rozpočtu krajů bylo kladné mezi roky 2010–2014. Od roku 2012 toto saldo roste. Saldo celkového rozpočtu bylo v letech 2011–2013 záporné. V roce 2014 již je toto saldo kladné.

Predikce v roce 2018 odhaduje HDP ve výši 5 014 mld. Kč, dluh obcí 93,65 mld. Kč a dluh krajů 37,05 mld. Kč. Podíl dluhu obcí k HDP se snížil na 1,87 %, podíl dluhu krajů na HDP se zvýšil na 0,74 % oproti roku 2010.

4.5 Diskuse

Obsahem diskuse je porovnání analýz a postupů jiných studií s postupy uvedenými v této diplomové práci. Nejprve je nutné zmínit výsledky výpočtu poměru stavu dluhu k průměrným celkovým příjmům za poslední čtyři kalendářní roky. Výsledky obsahuje vládní návrh ústavního zákona o rozpočtové odpovědnosti. Z analýzy provedené ministerstvem financí vyplývá, že zásadu rozpočtového hospodaření by k 31. prosince 2013 nesplnilo 500 obcí. V intervalu 60 až 70 % se nachází 122 obcí, v intervalu 70 až 80 % 73 obcí, v intervalu 80 až 90 % je to 62 obcí a intervalu 90–100 % 45 obcí. Ukazatel vyšší než 100 % vykázalo 198 obcí. Kraje vykazují nejvyšší hodnotu ukazatele okolo 45 %.

Dle výpočtů uvedených v této diplomové práci ovšem mez 60 % k 31. prosinci 2013 překročilo 553 obcí. Interval 60–70 % zahrnuje 128 obcí, v intervalu 70–80 % se nachází 87 obcí, v intervalu 80–90 % 60 obcí, v intervalu 80 až 90 % je 55 obcí. Ukazatel vyšší než 100 % vykazuje 223 obcí.

Pro výpočet uvedený v diplomové práci byly vzaty průměrné celkové příjmy roků 2010, 2011, 2012 a 2013. V analýze provedené ministerstvem financí není jasně definováno, z jakých roků byly vzaty příjmy. Dále je v tomto vládním návrhu uvedeno, že „pojem celkové příjmy bude legislativně vymezen“. V diplomové práci je počítáno s celkovými příjmy, které jsou poté zprůměrovány.

Rozdílné výsledky mohou vyplývat právě z nejasné definice celkových příjmů a z neuvedení přesného postupu, které příjmy z jakých let byly vzaty.

Dále je nutné zmínit výpočet dluhové služby. Postup tohoto výpočtu v diplomové práci je totožný s postupem uvedeným Ministerstvem financí ČR na informačním portálu Monitor. Zde je také počítán poměr dluhové služby k celkovým příjmům. V usnesení č. 346, o regulaci zadluženosti obcí a krajů pomocí ukazatele dluhové služby, je ovšem uveden postup výpočtu poměru dluhové služby k dluhové základně, která obsahuje daňové příjmy, nedaňové příjmy a přijaté dotace. Zde tedy dochází k rozdílným výsledkům. Ovšem výsledky uvedené v této diplomové práci odpovídají aktuálnosti výpočtu, stanoveného Ministerstvem financí ČR.

5 ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo posoudit stav a vývoj zadluženosti územních samosprávných celků s ohledem na udržitelnost jednotlivých rozpočtů i s ohledem na udržitelnost konsolidovaných veřejných rozpočtů v České republice a návazně zhodnotit koncepci fiskálních pravidel pro územní samosprávné celky v ČR.

Česká republika po dobu své existence prozatím plní Maastrichtské kritérium, a to podíl veřejného dluhu k HDP. V roce 2014 se tento podíl snížil na 41,33 %. Dále rozpočty územních samospráv snížily svůj podíl k HDP v roce 2014. Meziroční tempo růstu dluhu obcí, veřejného dluhu i dluhu centrální vlády + fondů SZ se snížilo v témže roce. Jen tempo růstu dluhu krajů rostlo. Nejvyšší průměrné roční tempo zadlužení mají kraje. Nejblíže jsou průměrná roční tempa růstu veřejného dluhu a dluhu centrální vlády, především z toho důvodu, že dluh centrální vlády má podíl přes 90 % na celkovém veřejném dluhu. Implicitní úrokovou sazbu měly v letech 2010–2014 obce větší než kraje, implicitní dobu splatnosti měly kraje delší.

Celkový dluh přepočtený na obyvatele se v roce 2014 snížil u obcí, u krajů naopak tento ukazatel roste. Dluh obcí dosáhl svého prozatímního stropu v roce 2013. Snižoval se pouze v letech 2007, 2011 a 2014. Dluh krajů se snížil pouze v roce 2010, jinak během své existence roste. Podíl na celkovém dluhu přes 50 % mají města nad 100 001 obyvatel. Nejvyšší zadlužení obcí přepočtené na jednoho obyvatele vykazují nejmenší obce a zároveň největší města. Dluh obcí se převážně skládá z úvěrů.

Nejvíce zadluženým krajem je Olomoucký. Plzeňský kraj nebyl zadlužený v letech 2010–2013. Nejvyšší dluh přepočtený na jednoho obyvatele vykazoval kraj Olomoucký. Dluh krajů se převážně skládá z úvěrů.

Dluhovou službu vykazují obce vyšší než kraje. U obcí vykazují nejvyšší dluhovou službu nejmenší a zároveň největší obce, a to těsně pod 20% hranicí. Žádný z krajů nevykazoval dluhovou službu nad 10 %.

Hranici 60% podílu stavu dluhu k celkovým průměrným příjmům překročilo v roce 2013 553 obcí, v roce 2014 511 obcí. Nejvíce zadlužených obcí (nad 100% hranici) je v kategorii těch nejmenších obcí.

Salda běžného rozpočtu obcí a krajů v roce 2014 rostla. Celkové saldo obcí se v roce 2014 snížilo, naopak u krajů se zvýšilo.

Dle predikce se v roce 2018 podíl stavu dluhu obcí k HDP sníží oproti roku 2014. Naproti tomu podíl dluhu krajů na HDP se zvýší.

Lze shrnout, že dluh obcí se v roce 2014 vyvíjel příznivě, opakem pak byl dluh krajů. Nejvíce problematické jsou kategorie obcí s 200 obyvateli a poté města s více než 100 001 obyvateli. Dluh územních samospráv má ovšem na veřejném dluhu jen necelých sedm procent. Od roku 2003 se tento podíl snížil o polovinu.

Z těchto výsledků lze udělat závěr a odpovědět na výzkumnou otázku, že rozpočty územních samosprávných celků jsou faktorem vedoucím ke zlepšení udržitelnosti veřejných financí. Je ovšem potřeba přijmout opatření, pomocí kterého by se dohlíželo na zadlužené obce či kraje. Toto opatření by mělo obsahovat i případné sankce za přílišné předlužení územní samosprávy. Bude také záležet na tom, jak nejvíce ohrožené kategorie obcí (do 200 a nad 100 001 obyvatel) budou nadále využívat návratné finanční zdroje a tím zadlužovat budoucí generaci.

Obecně lze říci, že se veřejné finance v České republice jeví jako udržitelné. Poměr veřejného dluhu k HDP klesá a je hluboko pod 60 %. Jediným možným problémem se jeví dluh krajů. Jejich dluh neustále roste, avšak v porovnání s celkovým veřejným dluhem je stále zanedbatelný.

SUMMARY

The aim of this thesis was to evaluate the situation and development of the indebtedness of self-governing units with regard to the sustainability of individual budgets and also with regard to sustainability of consolidated public budgets in the Czech Republic, and therefore assess the conception of fiscal regulations for self-governing units in the Czech Republic. Based on the aim of the thesis a research question needed to be proposed: Are budgets of self-governing units one of the factors leading to the deterioration or improvement of sustainability of public finance?

The calculations of this work were divided into two parts: macro and micro point of view. The macro section deals with macroeconomic calculations for the whole Czech Republic since 1993. On the other hand, the micro section deals with calculations of individual regions and municipalities. The calculations were done in all the municipalities and regions in the Czech Republic.

It is possible to summarize that in 2014 the debt of municipalities was developing favorably in comparison to the debt of regions. The most problematic categories are municipalities with a population of 200 and cities with more than 100 001 people. The debt of self-governing units makes just under 7 % of the public debt.

Based on the thesis, it is possible to reach the conclusion and answer the research question that budgets of the self-governing units are really one of the factors leading to the improvement of sustainability of public finance. However, there is a need for a regulation to be approved of, which would make it possible to supervise the indebted municipalities and regions. This regulation would include possible sanctions directed at over-indebtedness of the self-governing units. Another important fact is how the endangered municipalities (up to 200 and over 100 001 people) will handle their returnable financial resources and in this way will put the future generation in debt.

Generally speaking, the public finance in the Czech Republic is considered as sustainable. The ratio of public debt to GDP is decreasing and is way under 60 %. The only possible problem is the debt of the regions. Their debt is constantly rising, however in comparison to the total public debt, it is still insignificant.

Keywords: public debt, regional debt, municipal debt, fiscal rules, sustainability of the debt financing Czech republic

JEL classification: H60, H72, H74, R51

Seznam literatury

Ahrend, R.,Curto-Grau, M.,Vammalle, C. (2013). *Passing the Buck? Central and Sub-national Governments in Times of Fiscal Stress*; OECD Region Development Working Papers, WP N. 2013/05

European Commission, Directorate-General for Economic and Financial Affairs. *Sustainability report 2009*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. ISBN 9789279113703

Dvořák, P. (2008). *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize: teorie a praxe*. (Vyd. 1., xx, 343 s.) V Praze: C. H. Beck.

Jílek, M. (2008). *Fiskální decentralizace, teorie a empirie: teorie a praxe v ČR*. (Vyd. 1., 426 s.) Praha: ASPI.

Joumard, I., & Kongsrud, P. M. (2003). *Fiscal relations across government levels*. OECD Economics Department Working Papers, 375, 63. doi:10.1787/18151973.

Marková, H. (2000). *Finance obcí, měst a krajů: teorie a praxe v ČR*. (Vyd. 1., 190 s.) Praha: Orac.

Peková, J. (2011a). *Finance územní samosprávy: teorie a praxe v ČR*. (Vyd. 1., 587 s.) Praha: Wolters Kluwer Česká republika.

Peková, J. (2011b). *Veřejné finance: teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer ČR

Peková, J. (1997). *Hospodaření obcí a rozpočet: teorie a praxe v ČR*. (Vyd. 1., 289 s.) Praha: Codex Bohemia.

Peková, J. (2004). *Hospodaření a finance územní samosprávy: teorie a praxe v ČR*. (Vyd. 1., 375 s.) Praha: Management Press.

Provazníková, R. (2009). *Financování měst, obcí a regionů: teorie a praxe*. (2. aktual. a rozš. vyd., 304 s.) Praha: Grada Publishing.

Ter-Minassian, T. (2007). *Fiscal Rules for Subnational Governments: Can They Promote Fiscal Discipline?* OECD Journal on Budgeting, 6(3), 11. doi: 10.1787/budget-v6-art17-en.

Toth, P. (2005). *Financování obcí - sociálně ekonomický rozvoj systému: výstup z projektu GAČR 402/03/1235*. (Vyd. 1., 326 s.) Praha: Oeconomica.

Vládní návrh ústavního zákona o rozpočtové odpovědnosti

Zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech, ve znění pozdějších předpisů

Seznam internetových zdrojů

Bröthaler, J., Getzner, M., Haber, G. *Sustainability of local government debt: a case study of Austrian municipalities. Empirica* [online]. 2015, **42**(3), 521-546 [cit. 2016-04-09]. DOI: 10.1007/s10663-014-9261-3. ISSN 0340-8744. Dostupné z: <http://link.springer.com/10.1007/s106>

Česká republika od roku 1989 v číslech. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2016 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ceska-republika-od-roku-1989-v-cislech>

European Commission. *Stability and Growth Pact* [online]. 2015 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/economic_governance/sgp/index_en.htm

Evropská komise. *Základní fakta o správě ekonomických záležitostí EU* [online]. 2014 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-979_cs.htm

Fiskální výhled ČR – listopad 2015. *Ministerstvo financí ČR* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2015 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/fiskalni-vyhled/2015/fiskalni-vyhled-cr-listopad-2015-23190>

Hlavní makroekonomické údaje. *Český statistický úřad* [online]. Praha: Český statistický úřad, 2016 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/hmu_cr

IMF. *Fiscal Rules Dataset* [online]. 2015 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/datamapper/FiscalRules/other/char.htm>

IMF. *Fiscal Rules – Anchoring Expectations for Sustainable Public* [online]. 2009 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <https://www.imf.org/external/np/pp/eng/2009/121609.pdf>

Metodiky ESA 95, GFS 1986 a GFS 2001. *Ministerstvo financí ČR* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2013 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/uzemni-rozpocety/zadluzenost-uzemnich-rozpocetu/2008/zadluzenost-uzemnich-celku-2008-941>

MF ČR. *MONITOR* [online]. [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <http://monitor.statnipokladna.cz/2015/>

Smlouva o stabilitě, koordinaci a správě v hospodářské a měnové unii. *Ministerstvo financí ČR* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2012 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z:

<http://www.mfcr.cz/cs/aktualne/aktuality/2012/smlouva-o-stabilite-koordinaci-a-sprave-11077>

Státní závěrečný účet za rok 2003. *Ministerstvo financí ČR* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2004 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/statni-rozpocet/plneni-statniho-rozpocetu/2003/statni-zaverecny-ucet-za-rok-2003-1970>

Sutherland, D., Price, R., & Joumard, I. (2005). *Sub-central government fiscal rules*. *OECD Economic Studies*, 41, 141-181. Retrieved from: <http://www1.oecd.org/eco/public-finance/40506699.pdf>.

Vládní finanční statistika - 2014. *Ministerstvo financí ČR* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2014 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/statistika-vladniho-sektoru/2014/vladni-financni-statistika-21676#4>

Zadluženost územních rozpočtů v roce 2014. *Ministerstvo financí ČR* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2015 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/uzemni-rozpocety/zadluzenost-uzemnich-rozpocetu/2014/zadluzenost-uzemnich-rozpocetu-v-roce-201-21237>

Zadluženost územních rozpočtů v roce 2008. *Ministerstvo financí ČR* [online]. Praha: Ministerstvo financí ČR, 2010 [cit. 2016-04-10]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/uzemni-rozpocety/zadluzenost-uzemnich-rozpocetu/2008/zadluzenost-uzemnich-celku-2008-941>

Seznam tabulek

Tabulka 1: Podíl veřejného dluhu na HDP vyjádřený v % mezi roky 1993–2014 ⁽¹⁾	31
Tabulka 2: Podíl dluhu obcí, krajů a centrální vlády + fondů sociálního zabezpečení na HDP vyjádřený v % mezi roky 1993–2014 ⁽¹⁾	32
Tabulka 3: Podíl dluhu obcí, krajů a centrální vlády + fondů sociálního zabezpečení k veřejnému dluhu vyjádřený v % mezi roky 1993–2014 ⁽¹⁾	33
Tabulka 4: Meziroční tempa růstu dluhu obcí, krajů, centrální vlády + fondů SZ a veřejného dluhu ⁽¹⁾	34
Tabulka 5: Implicitní úroková sazba – obce ⁽¹⁾	37
Tabulka 6: Implicitní doba splatnosti v letech ⁽¹⁾	38
Tabulka 7: Vývoj celkového zadlužení obcí a krajů přepočteného na jednoho obyvatele mezi roky 1993 až 2014 ⁽¹⁾	38
Tabulka 8: Podíl velikostních kategorií obcí na celkovém zadlužení obcí v % ⁽¹⁾	41
Tabulka 9: Zadlužení obcí přepočtené na jednoho obyvatele v Kč dle velikostních kategorií ⁽¹⁾	41
Tabulka 10: Dluh jednotlivých krajů přepočtený na jednoho obyvatele ⁽¹⁾	43
Tabulka 11: Hodnota zadlužení obcí a krajů dle dluhových nástrojů mezi roky 1993–2014 v mld. Kč ⁽¹⁾	44
Tabulka 12: Vývoj zadlužení obcí bez čtyř největších měst (Praha, Brno, Ostrava a Plzeň).....	46
Tabulka 13: Podíl zadluženosti čtyř největších měst na celkovém zadlužení obcí v mld. Kč ⁽¹⁾	47
Tabulka 14: Dluhová služba obcí a krajů mezi roky 2010–2014 v milionech Kč ⁽¹⁾	48
Tabulka 15: Dluhová služba obcí v % dle velikostních kategorií ⁽¹⁾	48
Tabulka 16: Dluhová služba krajů v % ⁽¹⁾	49
Tabulka 17: Stav dluhu / průměrné příjmy po konsolidaci (obce) ⁽¹⁾	50
Tabulka 18: Rozdělení obcí dle podílu dluhu k průměrným příjmům za čtyři roky v roce 2013 ⁽¹⁾	50
Tabulka 19: Rozdělení obcí dle podílu stavu dluhu k průměrným příjmům za čtyři roky v roce 2014 ⁽¹⁾	51
Tabulka 20: Saldo běžného a celkového rozpočtu obcí v mil. Kč ⁽¹⁾	52
Tabulka 21: Saldo běžného a celkového rozpočtu krajů v mil. Kč ⁽¹⁾	52
Tabulka 22: Predikce zadluženosti územních samospráv do roku 2018 ⁽¹⁾	53

Seznam grafů

Graf 1: Meziroční indexy růstu dluhu obcí, krajů, centrální vlády + fondů SZ a veřejného dluhu ČR ⁽¹⁾	35
Graf 2: Odhad vývoje zadluženosti a celkových příjmů u krajů v mld. Kč ⁽¹⁾	36
Graf 3: Vývoj zadluženosti obcí mezi roky 2003–2014 v mld. Kč ⁽¹⁾	39
Graf 4: Vývoj zadluženosti krajů mezi roky 2003–2014 v mld. Kč ⁽¹⁾	40
Graf 5: Rozdělení dluhu krajů mezi roky 2010–2014 ⁽¹⁾	42
Graf 6: Zadlužení obcí dle dluhových nástrojů v letech 1993–2014 v mld. Kč ⁽¹⁾	45
Graf 7: Zadlužení krajů dle dluhových nástrojů v letech 2003–2014 v mld. Kč ⁽¹⁾	45